

Araştırma Makalesi (Research Article)

YERLİ HALKIN TURİZM ETKİLERİNE YÖNELİK ALGISI: UZUNGÖL'DE BİR ARAŞTIRMA (LOCAL PEOPLE'S PERCEPTION TO THE EFFECTS OF TOURISM: A RESEARCH IN UZUNGÖL)**

Melik Onur GÜZEL^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-6540-0131)

Pembe Gül ÇAKIR² (orcid.org/ 0000-0003-1408-5095)

¹Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye

²Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Eskişehir, Türkiye

Özet

Turizm, geliştiği bölgelerde ekonomik, sosyokültürel ve çevresel açıdan faydalar sağlayabileceği gibi birtakım sebeplerle maliyetleri de beraberinde getirebilmektedir. Nitekim turizmin ortaya çıkarabileceği fayda ve maliyetlerden en çok etkilenebilecek kesim olan yerli halkın turizmin etkilerine yönelik algılarının belirlenmesi de önemli bir konuyu meydana getirmektedir. Yapılan bu çalışmada Uzungöl yerli halkının turizmin etkilerine olan algıları değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Uzungöl yerli halkına turizmin etkilerine yönelik anket uygulanmıştır. Eldeki verilerle yerli halkın turizmin etkilerine olan genel algısı, demografik ve kişisel özelliklerine göre algı farklılıkları ile turizme olan ekonomik, sosyokültürel ve çevresel algıları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda yerli halkın turizmin olumlu etkilerini daha yüksek oranda algıladığı anlaşılmış ve halkın turizm bağımlılığının fazla olması nedeniyle daha çok turizmin ekonomik etkilerini algıladığı görülmüştür. Bununla birlikte yerli halkın turizmin etkilerine yönelik algıları arasında farklılıklar ve anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ışığında bölgenin sürdürülebilir gelişimine yönelik yerli halka çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizmin Gelişimi, Turizmin Etkileri, Yerli Halk, Uzungöl

Abstract

Tourism can provide economic, socio-cultural and environmental benefits in the regions where it develops, and it can also bring costs for a number of reasons. As a matter of fact, determining the perceptions of the local people, who can be most affected by the benefits and costs of tourism, about the effects of tourism also creates an important issue. In this study, the perceptions of the local people of Uzungöl to the effects of tourism were evaluated. In this context, a questionnaire was applied to the local people of Uzungöl about the effects of tourism. With the data at hand, the general perception of the local people on the effects of tourism, the differences in perception according to their demographic and personal characteristics, and the relations between their economic, socio-cultural and environmental perceptions on tourism were examined. As a result of the analysis of the data, it was understood that the local people perceived the positive effects of tourism at a higher rate and it was seen that the people perceived the economic effects of tourism more due to their high dependence on tourism. However, it has been determined that there are differences and significant relationships between the perceptions of the local people about the effects of tourism. In the light of the findings obtained as a result of the research, various suggestions were presented to the local people for the sustainable development of the region.

Keywords: Development of Tourism, Effects of Tourism, Indigenous People, Uzungöl

Giriş

Küreselleşmenin hızlanmasıyla birlikte dünyanın önde gelen sektörleri arasında turizm de yerini almıştır. Turizmin küresel çapta ticareti geliştirmesinde, sosyal ve kültürel alanda iyi niyetin ve anlayışın yerleşmesindeki rolüne olan farkındalığın artmasının yanı sıra ekonomik bir faaliyet olarak uluslara olan katkısının anlaşılmasıyla birlikte kalkınma yarışı başlamıştır. Bu kapsamda dünyanın çeşitli bölgesinde yer alan devletler ve özel teşebbüsler turizmden gelir elde edebilmek amacıyla ulaşım yollarını ve araçlarını geliştirmiş, turistik tesisler kurmuş, doğal ve kültürel kaynaklarını çekicilik olarak sunmuş, etkinlikler düzenlemiş ve insanları kendi turizm bölgelerine çekebilmek amacıyla pazarlama faaliyetlerinde bulunmuştur.

** Bu makale, 2022 yılı Temmuz ayında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Doktora Programında kabul edilen doktora tezinden türetilmiştir.

* Sorumlu yazar: melikonur@hotmail.com

DOI: 10.33083/joghat.2023.264

Özellikle turizm ülkesi olarak adlandırılan gelişmekte olan ülkeler için turizm, sektörün rekabetçi gücünü artırmasına paralel olarak ekonomik gelirden de artışlar yaşamışlardır (Yıldız, 2011; Bahar, 2013).

Turizmin etki alanı ulusal ve uluslararası alanda hızla yayılırken Fordist üretim anlayışıyla gerçekleştirilen kitlesel turizm hareketleri turizm için de önemli olan doğal, kültürel ve tarihi kaynaklara zarar vermiş ve turizmin ekonomik getirisinin kısa sürelerle kısıtlanması sebebiyle de eleştirilmeye başlanmıştır. (Akoğlan Kozak, Evren ve Çakır, 2013: 17). Nitekim turizmin olumsuz çevresel ve sosyal etkilerini en aza indirebilmek, ev sahibi toplum için ekonomik etkileri maksimize etmek, gezginler için eğitim fırsatları veya yerli halka ilişki kurma fırsatlarıyla anlamlı bir deneyim sağlamak ve turizm planlamasında yerli toplulukları dahil etmek gibi ilkeler ortak görüş olarak belirlenerek turizmin gelişiminin sağlanması gerektiği belirtilmiştir (Patterson, 2015).

Turizmin etki değerlendirmesi için iki aşama vardır: toplam ortamdaki gerçek değişikliklerin bilimsel olarak izlenmesi ve yerli halkın durum olarak algıladıklarıdır (Liu, Sheldon ve Var, 1987). Bu anlayış çerçevesinde küresel anlamda yaşanan turizm paradigmasındaki değişimi sonrasında turizmin olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilerinin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Nitekim bu kapsamda birçok araştırmacı (Doxey (1975); Butler (1980); Ap (1992) ve diğer araştırmacılar) turizm gelişimi ve etkilerine yönelik model ve teoriler ortaya koyarak turizmin gelişimi ile birlikte olumlu ve olumsuz etkilerinin anlaşılması, destinasyonlarda turizmin gelişim seviyesinin belirlenmesi ve yerli halkın ve paydaşların turizme ilişkin algılarının, tutumlarının ve görüşlerinin anlaşılmasına ilişkin çalışmalar yapmıştır. Yapılan bu çalışmada da Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesinde bulunan Trabzon ilinin Çaykara ilçesindeki Uzungöl ekoturizm bölgesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Bölgenin en önemli turizm destinasyonlarından biri olan Uzungöl, yamaçlardan kayan kütlelerin vadiyi kapatması sonucu oluşan bir göle, eşsiz ormanlara, yüksek dağ ve akarsu ekosistemlerine ve çeşitli yabani hayvan türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Doğal kaynaklarının yanı sıra geleneksel evleri ve gastronomik ürünleriyle kültürel ve sosyoekonomik değerlere de sahip bir bölgedir. Ziyaretçi oranının yüksek olduğu Uzungöl'de turizmin etkilerinin özellikle olumsuz yönlerinin kamuoyunda da yüksek oranda dile getirilmesi ve ilgili konuya ilişkin yapılan araştırmaların sınırlı kalması bu bölgede araştırma yapma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda Uzungöl'de turizmin etkilerinin anlaşılması ve olumsuzlukların yönetimi için sürdürülebilir gelişime yönelik öneriler geliştirmek için yerli halkın algısının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Uzungöl'de ikamet eden yerli halktan anket yolu ile veriler toplanmış ve aşağıda yer alan araştırma sorularına cevaplar aranmıştır:

- Uzungöl yerli halkı turizm etkilerini ne düzeyde algılamaktadır?
- Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu ve olumsuz ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilerine yönelik algıları farklılaşmakta mıdır?
- Uzungöl yerli halkının turizmin etkilerine yönelik algıları arasında ilişki var mıdır?

Kavramsal Çerçeve

Turizmin Gelişimi Sonucunda Ortaya Çıkan Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Turizm en temel kavramları ile ele alındığında boş zaman eğlencesi, ağırlama ve dinlenme olarak ifade edilmektedir (Netto, 2009, s.43). Geniş yönüyle ele alındığında turizm, bir seyahat deneyimi sunan faaliyetler, hizmetler ve endüstrilerin bir bileşimidir: ulaşım, konaklama, yemek yeme ve içme tesisleri, mağazalar, eğlence, aktivite tesisleri ve evden uzaklaşan bireyler veya gruplar için mevcut diğer konaklama hizmetleri. Bununla birlikte tüm ziyaretçi ve ziyaretçiyle ilgili hizmet sağlayıcılarını kapsamaktadır. Turizm, tüm dünya seyahat endüstrisi, oteller, ulaşım ve tanıtım da dahil olmak üzere seyahat edenlerin istek ve ihtiyaçlarını karşılayan diğer tüm bileşenlerdir (Goeldner ve Ritchie, 2009, s.6).

Dünyanın her bölgesinde, özellikle zengin ve çekici bir kültürel veya doğal çevreye sahip olanlar için turizm önemli bir ekonomik faaliyet ve istihdam yaratıcısıdır, ancak aynı zamanda bazı sosyal ve çevresel olumsuzlukların da önemli bir nedenidir. Diğer taraftan turizm, sanayileşmiş dünyanın çoğu kentli sakinleri için doğal ve kültürel güzelliklerin tadını çıkarabilecekleri sakin ve dinlendirici bir yere kaçmak, fizyolojik ve psikolojik dengeleri korumak için zorunluluk haline gelmiştir (Briassoulis, 1992, s.1).

Özellikle 21. yüzyılda seyahat motivasyonuna sahip bireylerin gelir düzeylerinin artması, teknolojik gelişmeler nedeniyle ulaşımın ve haberleşmenin kolaylaşması, boş zaman değerlendirme gibi nedenlerle ulusal ve uluslararası düzeyde turizm faaliyetleri üst düzeyde gelişme içerisine girmiştir. İlk etapta deniz-kum-güneş anlayışına sahip kıyı bölgelerinde gelişen turizm faaliyetleri ilerleyen dönemlerde insanlardaki isteğin, ihtiyacın ve ilgilinin değişmesi sebebiyle yenilik ve çeşitlilik arayışına girerek kıyı bölgeleri dışında da oldukça gelişim göstermiştir. Nitekim turizm gelişiminin artış göstermesi nedeniyle doğal, tarihi ve kültürel kaynaklara

sahip iç bölgelerde de gündün güne mekânsal değişimler olmakla birlikte çevresel ve kültürel değerler üzerine olan etkiler de artış göstermiştir (Özdemir ve Kervankıran, 2011). Bu kapsamda bakıldığında dünyayı küreselleştirmede baskın bir mekanizma olan turizmin, modern toplumdaki tüm yaşamı etkileyen hem sebep hem de sonuç değişkeni olduğu anlaşılmaktadır. Turizmin yeni bölgelere, özellikle de az gelişmiş bölgelere doğru büyümesi ve bu bölgeleri istila etmesi hem olumlu hem de olumsuz önemli sonuçları ve etkileri beraberinde getirmektedir (George, Mair ve Reid, 2009, s. 5). Diğer bir ifade ile turizm, küresel GSYİH'ye katkıda bulunan ve iş yaratan çok önemli bir sektörü temsil ederken ayırım gözetmeyen gelişimi, hedef taşıma kapasitesinden daha yüksek bir akış hacmi üretebilir ve ardından ekonomik, sosyal ve doğal çevre üzerinde olumsuz etkiler de yaratabilir (Manente, Minghetti ve Mingotto, 2014).

Williams (1979) ve Harcombe'ye (1999) göre turizmin etkileri genel olarak ekonomik, sosyal ve çevresel (fiziksel) olmak üzere üç kategoride tanımlanmaktadır. Yapılan araştırmalarda vurgulanan bu üç kategoride hem olumlu etkileri (Travis, 1984; Ross, 1992; Archer, Cooper ve Ruhanen, 2005) olduğu belirtilirken hem de olumsuz etkilerinin (Haralambopoulos ve Pizam, 1996; Cunha, 2010; Pizam, 1978) olduğu ifade edilmiştir.

Refah düzeyinin artırılmasında etkili bir araç olarak kullanılan turizm, gün geçtikçe daha fazla ülke tarafından önemsenen sektörlerden birisi olmuştur (Cook, Yale ve Marqua, 2010). Bu kapsamda çevresel ve sosyokültürel etkilerinden farklı olarak turizmin ekonomik etkilerinin genellikle daha fazla yararlı olduğu (Harcombe, 1999, s.11) ve turizmin ekonomik önemi sebebiyle menfaat grupları tarafından daha fazla saygı gördüğü düşünülmektedir (Stynes, 1997). Turizmin olumlu ekonomik etkileri ülkeler için döviz yaratıcı etkisi, iş imkanlarının ortaya çıkışı, gelirin artışı, ticaret ve girişimciliğinin hareketlenmesi, bölgesel gelişmeyi artırması ile altyapının sağlanması, vergi gelirlerinin sağlanması ve çarpan etkisi işleyişi sağlaması (Ross, 1992; Jafari, 1997; Harcombe, 1999; Dilber 2007; Amutha, 2011; Mishra, Rout ve Mohapatra, 2011; Shrivastava, 2015) ithalat eğiliminin artışı, yerel ekonomide sızıntıların yaşanması, fırsat maliyetinin ortaya çıkması, turizme aşırı bağımlılık, turistik bölgelerde enflasyonist baskıların artması, mevsimsellik sorunlarının ortaya çıkışı gibi olumsuz ekonomik etkileri de olabilmektedir (Stynes, 1997; Harcombe, 1999; Blake, 2000; Ennew, 2003; Laffargue, 2009; Ardahaey, 2011).

Turizmin sosyokültürel yapı üzerindeki etkileri de ele alınması gereken bir konudur. Bu doğrultuda Pizam ve Milman (1986) turizmin sosyokültürel etkilerini ele almış ve bu etkileri "turizmin değer sistemindeki değişimlere katkıda bulunan yollar olarak açıklamıştır. Onlar Pears'ın (1980) çalışmasını geliştirerek turizmin sosyokültürel etkilerini demografik, mesleki, kültürel, toplumsal kuralların değişimi, tüketim alışkanlıklarındaki değişiklikler ve fiziksel çevreye olan etkiler olarak kategorize etmiştir. Ortaya koyulan başlıklar ele alındığında turizmin sosyokültürel etkilerinin kültürel, toplumsal ve ekonomik yapı üzerinde sonuçlar doğurduğu görülebilmektedir (Doğan, 2004). Turizmin olumlu sosyokültürel etkileri kültürel aktiviteleri hareketlendirmesi (Andereck ve Vogt, 2000; Chen 2000; Yoon, Gursoy ve Chen, 2001), kültürel kimlik üzerinde pozitif etki yaratması ve kültürel değerleri koruması (Andereck, Valentin, Knopf ve Vogt, 2005; Oviedo, Castellanos ve Martin, 2008) boş zaman aktiviteleri için fırsat yaratması (Korca, 1996; Perdue, Long ve Allen, 1990; Andereck ve Vogt, 2000), tarihi bina ile arkeolojik alanların bakımı ve korunmasına yönelik ilgiyi artırması (Akış, Peristianis ve Warner, 1996; Korca, 1996; Yoon vd. 2001), yerel halkın yaşam kalitesini iyileştirmesi (Perdue, Long ve Allen, 1987; McGehee ve Andereck, 2004), yerel halk ile turistler arasında alışverişi teşvik etmesi (Korça, 1996; Yoon vd. 2001) gibi toplumsal yapı üzerinde etkisini hissettiren sonuçları ortaya çıkarabilmektedir. Turizmin olumsuz sosyokültürel etkileri ise sosyal yapı açısından trafik sıkışıklığı ve park problemleri (Andereck vd. 2005; Dyer, Gursoy, Sharma ve Charter, 2007), turistik bölgede suçun, vandalizmin ve hırsızlığın artışının (Doğan, 1989; Haralambopoulos ve Pizam, 1996) yanı sıra alkol ve uyuşturucu kullanımındaki artış (King, Pizam ve Milman, 1993) ve fuhuş artışı olabilirken kültürel yapı üzerinde de dinsel inanç ile ahlaki değer ve davranışların değişim göstermesi, yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi, yabancı sözcük kullanımına bağlı yerel dilde bozulmalar (Doğan, 1989; Doğan, 2004; Avcıkurt, 2007) gibi etkiler ortaya çıkabilmektedir.

Mevcudiyeti ve gelişimi çevreye bağlı olmasıyla oluşan turizmin (Avcıkurt, 2007: 47) çevresel etkileri de diğer bir önemli konulardan birisidir. Turizmin olumlu çevresel etkileri koruma ve çevre bilinci olarak ortaya çıkarken doğal yaşam alanlarının korunması (Akış vd. 1996; Andereck vd. 2005), arkeolojik ve tarihi alanların korunması (Wall ve Mathieson, 2006), şehir ve çevrelerinin görünümünü güzelleştirmesi (Perdue vd. 1987; Korça, 1996), çevre bilinci ve kalitesini artırması (Guerreiro, Pinto ve Mendes, 2016) ve altyapıyı ile üstyapıyı iyileştirmeye katkı sağlaması (Avcıkurt, 2007; Şarkaya İçellioğlu, 2014; Kolupaev, Redkin, Voinova, Karabasheva, Rzayev ve Makhanova, 2018; Türkay ve Saraç, 2019) gibi çevresel yönden olumlu sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Turizmin olumsuz çevresel etkileri ise turizmin kaynağını yok etme potansiyeline sahip olup (Kınacı, 2011; Kahraman ve Türkay, 2014) doğal ve yapay çevrenin tahribi ve kirlilik (Kınacı, 2011;

Kahraman ve Türkay, 2014) sorunların en başında gelmektedir. Diğer taraftan aşırı kalabalık ve tıkanıklık (Andereck vd. 2005; Liu vd., 1987) turizmin çevre üzerinde oluşturabileceği diğer bir sorunu meydana getirmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Uzungöl’de turizmin etkilerinin anlaşılması ve olumsuzlukların yönetimi için sürdürülebilir gelişime yönelik öneriler geliştirmek için yerli halkın algısının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmalarda yerli halkın turizm gelişimi ve etkilerine yönelik algılarını etkileyen çeşitli birçok faktörün olduğu ifade edilmiştir (Lankford ve Howard, 1994; Faulkner ve Tideswell, 1997; Garcia, Vazquez ve Macias, 2015). Bu bakımdan araştırmanın amacına uygun boyutlar tercih edilmiş ve araştırma kapsamında belirtilen araştırma sorularına göre sosyodemografik ve sosyoekonomik değişkenlere göre hipotezler belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde yerli halkın turizmin gelişimi ve etkilerine yönelik algı, tutum ve davranışlarını cinsiyet (Mason ve Cheyne, 2000; Nunko ve Gürsoy, 2012), yaş (Tomljenovic ve Faulkner, 2000; McGehee ve Andereck, 2004), eğitim seviyesi (Haralombopoulos ve Pizam, 1996; Sheldon ve Abenoja, 2001), gelir düzeyi (Korça, 1998; McMinne ve Cater, 1998), bölgede yaşam süresi (Allen, Long, Perdue ve Kieselbach, 1988; Lankford ve Howard, 1994), turizme ekonomik bağımlılık ile ailede turizmde çalışan olması durumu (Milman ve Pizam, 1988; Andereck vd., 2005) gibi faktörlerin etkilediği anlaşılmış ve yerli halkın turizmin etkilerine yönelik benzer araştırmaların yapıldığı yerlerde araştırma bulgularının farklı olduğu görülmüştür (Garcia, vd., 2015). Bu araştırma kapsamında da gelir düzeyi, turizmden gelir elde etme ve ailede turizm çalışanı olma gibi faktörler dikkate alınarak Uzungöl yerli halkının turizmin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilerine ilişkin algılarının ortaya koyulabilmesine yönelik şu hipotezler oluşturulmuştur:

H₁: Araştırmaya katılan yerli halkın turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin olumlu etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

- **H_{1a}:** Araştırmaya katılan yerli halkın turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin olumlu ekonomik etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{1b}:** Araştırmaya katılan yerli halkın turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin olumlu sosyokültürel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{1c}:** Araştırmaya katılan yerli halkın turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin olumlu çevresel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

H₂: Araştırmaya katılan yerli halkın turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin olumsuz etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

- **H_{2a}:** Araştırmaya katılan yerli halkın turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin olumsuz ekonomik etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{2b}:** Araştırmaya katılan yerli halkın turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin olumsuz sosyokültürel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{2c}:** Araştırmaya katılan yerli halkın turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin olumsuz çevresel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

H₃: Araştırmaya katılan yerli halkın ailesinde turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumlu etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

- **H_{3a}:** Araştırmaya katılan yerli halkın ailesinde turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumlu ekonomik etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{3b}:** Araştırmaya katılan yerli halkın ailesinde turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumlu sosyokültürel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{3c}:** Araştırmaya katılan yerli halkın ailesinde turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumlu çevresel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

H₄: Araştırmaya katılan yerli halkın ailesinde turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumsuz etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

- **H_{4a}:** Araştırmaya katılan yerli halkın ailesinde turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumsuz ekonomik etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{4b}:** Araştırmaya katılan yerli halkın ailesinde turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumsuz sosyokültürel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

- **H_{4c}**: Araştırmaya katılan yerli halkın ailesinde turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumsuz çevresel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

H₅: Araştırmaya katılan yerli halkın gelir düzeyine göre turizmin olumlu etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

- **H_{5a}**: Araştırmaya katılan yerli halkın gelir düzeyine göre turizmin olumlu ekonomik etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{5b}**: Araştırmaya katılan yerli halkın gelir düzeyine göre turizmin olumlu sosyokültürel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{5c}**: Araştırmaya katılan yerli halkın gelir düzeyine göre turizmin olumlu çevresel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

H₆: Araştırmaya katılan yerli halkın gelir düzeyine göre turizmin olumsuz etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

- **H_{6a}**: Araştırmaya katılan yerli halkın gelir düzeyine göre turizmin olumsuz ekonomik etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{6b}**: Araştırmaya katılan yerli halkın gelir düzeyine göre turizmin olumsuz sosyokültürel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.
- **H_{6c}**: Araştırmaya katılan yerli halkın gelir düzeyine göre turizmin olumsuz çevresel etkilerine yönelik algıları farklılık göstermektedir.

Araştırmada ifade edilmesi gereken diğer bir konu ise yerel halkın algıladığı ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkiler arasındaki ilişkidir. Nitekim destinasyonlarda turizm gelişimine bağlı olarak yerli halkın tepkisi çeşitlilik göstermektedir (Karacaoğlu, 2017). Bu kapsamda Ap'ın (1992) Sosyal Değişim Teorisi'ne göre yerli halkın algıladığı faydalar ile algıladığı maliyetler arasındaki olumlu ya da olumsuz farka göre yerli halk turizme ya destek verecek ya da vermeyecektir. Değişen yerli halk algısına göre ekonomik, sosyokültürel ve çevresel bakımdan fayda sağlandığında yerli halkın sosyal, kültürel, çevresel ve mimari değerlere sahip çıktığı (Doğan, 2004; Perdue vd., 1987), ancak üst düzeyde gerçekleşen turistik faaliyetler nedeniyle sosyal, kültürel ve çevresel problemlerin yaşanması durumunda ise yerli halk kızgınlık ve nefrete doğru giden bir tepki göstereceği ifade edilmektedir (Duran ve Özkul; 2012; Duran, 2013; Avcıkurt, 2007). Bu kapsamda Butler (1980) ise yerli halk ile turizm ilişkisinin anlaşılabilmesi için önemli bir çalışma ortaya koymuştur. Ona göre bir bölgeye gelen ziyaretçi sayısı arttıkça ilk olarak bölgeye gelen turistlere karşı olan tutumların oldukça olumlu olduğu ancak uzun vadeli yararlar düşünüldüğünde artan oranda çekinceler geliştiğini belirtmektedir. Yerli halkın değişen bu tutumunun turistik bölgede her ne kadar beklenen ekonomik fayda sağlanmış olsa da tahmin edilmeyen ve önemsenmeyen sosyal ve çevresel maliyetlerin göz ardı edilmesi sebebiyle ortaya çıktığını ifade etmektedir. Ortaya çıkabilecek bu durum sonucunda bölge halkının turistlere ve turizm faaliyetlerine bakış açısı ile turizmden elde edilen faydalara şüpheyle yaklaşmalarına neden olacağını belirtmektedir. Bu doğrultuda araştırma kapsamında Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu ekonomik, olumlu sosyokültürel ve olumlu çevresel etkilere ilişkin algıları arasındaki ilişkilerin ortaya konmasına yönelik şu hipotezler belirlenmiştir:

H₇: Araştırmaya katılan yerli halkın turizmin olumlu ekonomik etkilerine yönelik algıları ile olumlu sosyokültürel etkilerine yönelik algıları arasında ilişki vardır.

H₈: Araştırmaya katılan yerli halkın turizmin olumlu ekonomik etkilerine yönelik algıları ile olumlu çevresel etkilerine yönelik algıları arasında ilişki vardır.

H₉: Araştırmaya katılan yerli halkın turizmin olumlu sosyokültürel etkilerine yönelik algıları ile olumlu çevresel etkilerine yönelik algıları arasında ilişki vardır.

Yöntem

Nicel araştırma yönteminin tercih edildiği bu araştırmada yerli halkın turizmin etkilerine yönelik algılarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Çalışma alanı olarak Trabzon iline bağlı Çaykara ilçesinde yer alan Uzungöl ekoturizm bölgesi belirlenmiştir. Uzungöl'ün tercih edilmesindeki nedenler sırasıyla bölgede yüksek oranda turizm faaliyetlerinin sebep olduğu sorunların kamuoyunda yer alması ve bölgede turizmin gelişimi ve etkilerini konu alan araştırmaların sınırlı olmasıdır. Nitekim yapılan bu araştırma, bölgedeki turizmin etkilerinin doğru yönetimine ilişkin bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmada nicel verilerin elde edilmesinde ilk etapta evren ve örnekleme ifade etmek önemlidir. Bu araştırmada nicel verilerin elde edilmesi kapsamında belirtilebilecek evren, Trabzon ilinin Çaykara ilçesine bağlı Uzungöl mahallesinde ikamet eden yerli halktır. Bu kapsamda araştırmanın evreni 1606 kişiden meydana gelmektedir (TÜİK, 2019).

Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım (2010), örneklem büyüklüğünün belirlenebilmesi amacıyla belli evrenler için kabul edilebilir örneklem büyüklüklerini içeren tabloyu ortaya koymuştur (Altunışık vd., 2010, s. 135). Altunışık vd.'ye (2010) göre 30'dan büyük 500'den küçük örnek büyüklükleri birçok araştırma için yeterlidir. Yapılan bu araştırmada nicel verilerin toplanmasında belirlenen 1606 kişi araştırmanın evrenini oluşturmuş ve bu kapsamda belirtilen örneklem büyüklükleri dikkate alındığında araştırmanın örneklem büyüklüğü 310 kişiden meydana gelmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde yerli halktan olan katılımcılara ait sosyodemografik ve sosyoekonomik bilgilerin belirlenebilmesi için 8 kapalı uçlu soru (cinsiyet, yaş, eğitim, meslek, gelir, ikamet durumu, turizmden gelir ve ailede turizm çalışması) yer almaktadır. İlk bölümde yer alan sosyodemografik ve sosyoekonomik sorular, katılımcılara yönelik bilgilerin anlaşılabilmesinin yanı sıra katılımcıların turizm etkilerine yönelik algılarını etkileyebilecek faktörlerin ortaya konulması amacıyla belirlenmiştir. İkinci bölümde ise katılımcıların Uzungöl'de turizmin etkilerine yönelik algısının belirlenebilmesi için toplam 37 ifadenin yer aldığı bir ölçeğe yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında oluşturulan anketin ikinci bölümünde 'turizmin olumlu etkileri' ile 'turizmin olumsuz etkilerine' ilişkin ifadelerin yer aldığı 'turizm etkileri ölçeği' yer almaktadır. Nitekim yerli halkın turizmin etkilerini algılamasına yönelik yapılan araştırmalardan elde edilen ifadelerle oluşturulan bu ölçek; çevresel, sosyokültürel ve ekonomik etkileri içeren 3 boyutta toplam 37 ifadeden meydana gelmektedir. Ankette çevresel etkilere ilişkin yer alan 12 ifade Andereck, Valentine Knopf ve Vogt (2005) ile Oviedo-Garcia, Castanellos-Verdugo ve Martin-Ruiz'in (2008); sosyokültürel etkilere ilişkin yer alan 15 ifade Oviedo-Garcia, Castanellos-Verdugo ve Martin-Ruiz (2008) ile Yıldız, Alan ve Özcan'ın (2011); ekonomik etkilere ilişkin yer alan 10 ifade ise Ap ve Crompton 1998 ile Ko ve Steward'ın (2002) yerli halkın turizmin etkilerine olan algısına yönelik yapılmış araştırmalardan alınan ifadelerden oluşmaktadır. Bu kapsamda anket, 'turizmin olumlu etkileri ölçeği' ve 'turizmin olumsuz etkileri ölçeği' olarak 2 alt ölçekten oluşan bir 'turizmin etkileri ölçeğinden' meydana gelmektedir. Oluşturulan anket formunun etik kurallara uygunluğunun tespiti için veri toplama sürecinden önce ilgili form araştırma ve yayın etiği kuruluna sunulmuştur. İlgili kuruldan olumlu etik kurul raporu alındıktan sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Bu araştırma Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 27/04/2021 tarih ve 57035 protokol no'lu karar ile onaylanmıştır.

Verilerin Toplama Süreci

Araştırmada Uzungöl yerli halkının turizm etkilerini algılamalarına yönelik veri toplamak amacıyla turizmin olumlu etkileri ve turizmin olumsuz etkileri ölçekleri için veri toplama öncesi pilot çalışma uygulanmıştır. Geliştirilen anketin anlaşılır olup olmadığına dikkat edilmiş ve anketler uygulanırken katılımcılardan ankette anlamadıkları ifadeleri belirtmesi istenmiştir. Anlaşılmayan ve ankette yer alan sorularla kendi arasında paralellik gösteren ifadeler tespit edilmiştir. Ankette yer alan "Turizm doğal alanların korunmasını sağladı." ifadesi ile "Turizm bölgenin doğal çevresine ve manzarasına zarar verdi." ifadesi birbirine yakın ifadeler olduğu ve paralellik göstermesi sebebiyle olumsuz olan ifade ölçekten çıkarılmıştır. "Turizm yerel ekosistemi tahrip etti." ifadesi de katılımcıların bir kısmı tarafından anlaşılabilmesi nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. Anketten çıkarılan ifadeler sonrasında anket formuna son şekli verilerek veriler toplanmaya başlanmıştır.

Araştırmada anket uygulaması için basit tesadüfi örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Uzungöl yerli halkının bölgedeki turizmin etkilerine yönelik algılarının ortaya konması için uygulanan bu anket formu araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Diğer taraftan bölgeye ulaşımın zorlu olması sebebiyle bırak-topla yöntemi de tercih edilerek bölgede dağıtılan anket formları daha sonra toplanmıştır. Yüz yüze gerçekleştirilen anket uygulaması sonrasında 150 anket formu elde edilmiştir. Ayrıca yerli halkın anketi doldurması için 250 anket formu daha bırakılmış ve geriye 185 anketin geri dönüşümü sağlanmıştır. Elde edilen anketler değerlendirilmiş, eksik doldurulan ve amacına uygun doldurulmayan anketler geçersiz kabul edilerek geri kalan 307 anket araştırmanın nicel analizleri için değerlendirmeye alınmıştır.

Bulgular

Araştırma Ölçeğine İlişkin Keşfedici Faktör Analizi Bulguları

Araştırmanın bu bölümünde yerli halkın Uzungöl’de turizmin etkilerine yönelik algılarının belirlenmesine ilişkin turizmin olumlu etkileri ölçeği ile turizmin olumsuz etkileri ölçeğine keşfedici faktör analizi uygulanmıştır.

Araştırma kapsamında ilk olarak turizmin olumlu etkileri ölçeğinin faktör yapılarının belirlenmesi için KFA öncesinde ölçeğin güvenilirliği ile katılımcılardan elde edilen verilerin keşfedici faktör analizine uygunluğunun tespiti için (Büyüköztürk, 2010) Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem değerleri ele alınmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısının (α : ,867) anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Diğer taraftan ölçeğin KMO örneklem değerinin alt sınır olan 0,50’den (Field, 2013) yüksek olduğu (,800) olduğu belirlenmiş ve bu değere göre faktör analizinin uygulanabilir olduğu anlaşılmıştır. Barlett Küresellik testi sonucunun anlamlı olması (p : ,000) dolayısıyla turizmin olumlu etkileri ölçeği ile elde edilen verilerin anlamlı farklılık gösterdiği ve buna göre ölçek maddeleri arasında korelasyon ilişkilerinin faktör analizi için uygun olduğu tespit edilmiştir.

Turizmin olumlu etkileri ölçeğinin faktör analizine uygun olduğunun tespitinden sonra temel bileşenler analizi yapılmış ve Varimax yöntemi tercih edilerek döndürme uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda öz değeri (eigen value) 1’den büyük 3 boyut altında faktör yapıları ortaya çıkmıştır. Analiz sonrası oluşan 3 faktörlü yapıda “Turizm bölgeye yatırım ve kalkınma harcaması yapılmasını sağladı” ifadesinin 2. faktörde yüklenmesi beklenirken 3. faktöre yüklenmesi sebebiyle ölçekten çıkarılmıştır. Diğer taraftan “Turizm bölgede kaliteli eğlence ortamlarının gelişmesine katkı sağladı” ifadesinin hem 1. ve 3. faktöre yüklenmesi hem de daha yüksek faktör yükü ile 3. faktöre yüklenmesi sebebiyle ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan analize göre ortaya çıkan 3 faktörlü yapıda birinci bileşenin toplam varyansın %20,731’ini, ikinci bileşenin %19,454’ünü üçüncü bileşenin %16,184’ünü açıkladığı, toplam varyansın da %56,369’unu açıkladığı görülmüştür. Araştırma sonucunda ölçeğin öz değeri 1’den büyük ve faktör yükü ,50’den yüksek olan 3 faktör yapısına sahip olduğu anlaşılmıştır. Ölçek, “olumlu çevresel etkiler (F1)”, “olumlu ekonomik etkiler (F2)” ve “olumlu sosyokültürel etkiler (F3)” boyutlarından oluşmuştur. F1 faktör yükleri ,835-,598 arasındadır ve Cronbach alfa ,870’tir. F2 faktör yükleri ,875-,618 arasındadır ve Cronbach alfa ,842’dir. Son olarak F3 faktör yükleri ,767-,548 arasındadır ve Cronbach alfa ,772’dir. Turizmin olumlu etkileri ölçeğinin faktör yükleri ve Cronbach alfalar dahil KFA’nın istatistiksel sonuçları kabul edilebilir aralıktadır.

Araştırma kapsamında turizmin olumsuz ölçeğinin de faktör yapılarının belirlenmesi ve KFA öncesinde ölçeğin güvenilirliğinin ve KMO değerleri ele alınmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısının (α : ,878) anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Diğer taraftan ölçeğin KMO örneklem değerinin (,835) olduğu belirlenmiş ve bu değere göre faktör analizinin uygulanabilir olduğu anlaşılmıştır. Barlett Küresellik testi sonucunun anlamlı olması (p : ,000) dolayısıyla turizmin olumsuz etkileri ölçeği ile elde edilen verilerin anlamlı farklılık gösterdiği ve buna göre ölçek maddeleri arasında korelasyon ilişkilerinin faktör analizi için uygun olduğu tespit edilmiştir.

Turizmin olumsuz etkileri ölçeğinin faktör analizine uygun olduğunun tespitinden sonra temel bileşenler analizi yapılmış ve Varimax yöntemi tercih edilerek döndürme uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda öz değeri (eigen value) 1’den büyük 3 boyut altında faktör yapıları ortaya çıkmıştır. Yapılan analize göre ortaya çıkan 3 faktörlü yapıda birinci bileşenin toplam varyansın %32,535’ini, ikinci bileşenin %16,398’ini üçüncü bileşenin %15,297’sini açıkladığı, toplam varyansın da %64,230’unu açıkladığı görülmüştür. Araştırma sonucunda ölçeğin öz değeri 1’den büyük ve faktör yükü ,50’den yüksek olan 3 faktör yapısına sahip olduğu anlaşılmıştır. Ölçek, “olumsuz sosyokültürel etkiler (F4)”, “olumsuz çevresel etkiler (F5)” ve “olumsuz ekonomik etkiler (F6)” boyutlarından oluşmuştur. F4 faktör yükleri ,814-,639 arasındadır ve Cronbach alfa ,902’dir. F5 faktör yükleri ,854-,759 arasındadır ve Cronbach alfa ,814’tür. Son olarak F6 faktör yükleri ,917-,732 arasındadır ve Cronbach alfa ,799’dur. Turizmin olumsuz etkileri ölçeğinin faktör yükleri ve Cronbach alfalar dahil KFA’nın istatistiksel sonuçları kabul edilebilir aralıktadır.

Araştırmaya Katılanların Demografik ve Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan yerli halkın demografik ve kişisel bilgilerinin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara cinsiyet, yaş, eğitim, meslek, gelir düzeyi, ikamet süresi, turizmden gelir elde etme ve ailede turizm çalışanı olma durumuna ilişkin yöneltilen sorulara verilen yanıtlara ait frekans ve yüzde değerleri Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Demografik Özellikleri ve Kişisel Bilgileri

Değişkenler	Grup	n	%	Değişkenler	Grup	n	%
Cinsiyet	Erkek	229	74,6	Turizm Sektöründen Gelir Elde Etme Durumu	Evet	228	74,3
	Kadın	78	25,4		Hayır	79	25,7
Yaş	20 yaş altı	22	7,2	Ailede Turizm Çalışmanı Olma Durumu	Evet	155	50,5
	21-40 arası	179	58,3		Hayır	152	49,5
	41-60 arası	84	27,4				
	61 yaş ve üzeri	22	7,2				
Eğitim	İlköğretim	37	12,1	Gelir	2500 lira ve altı	97	31,6
	Lise	124	40,4		2501-3500 arası	104	33,9
	Ön Lisans	72	23,5		3501-4500 arası	54	17,6
	Lisans	70	22,8		4501-5500 arası	30	9,8
	Lisansüstü	4	1,3		5501 lira ve üzeri	22	7,2
Meslek	Esnaf	82	26,7	İkamet Süresi	1 yıldan az	10	3,3
	Çiftçi	9	2,9		1-5 yıl	49	16,0
	İşçi	35	11,4		6-10 yıl	50	16,3
	Memur	13	4,2		11-15 yıl	49	16,0
	Özel sektör çalışanı	78	25,4		16 yıl ve üzeri	149	48,5
	Öğrenci	42	13,7				
	İşsiz	10	3,3				
	Diğer	38	12,4				

Tablo 1. incelendiğinde araştırmaya katılanların %74,6'sı erkek %25,4'ü kadındır. Katılımcıların %58,3'ü 21-40, %27,4'ü 41-60, %7,2'si 20 yaş altı ile 61 yaş ve üzeri yaşadadır. Araştırmaya katılanların eğitim durumu ele alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu %40,4 ile lise eğitimi aldığı görülmektedir. Diğer katılımcıların %23,5'i ön lisans, %22,8'i lisans, %12,1'i ilköğretim ve %1,3'ü lisansüstü eğitimi aldığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların meslekleri incelendiğinde %26,7'si esnaf, %25,4'ü özel sektör çalışanı, %13,7'si öğrenci, %12,4'ü diğer meslekler, %11,4'ü işçi, %4,2'si memur, %3,3'ü işsiz ve %2,9'u çiftçi olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların gelir düzeyi ele alındığında %33,9'u 2501-3500 arası, %31,6'sı 2500 lira ve altı, %17,6'sı 3500-4500 arası, %9,8'i 4501-5500, %7,2'si ise 5501 lira ve üzeri gelir elde ettiği görülmektedir. Katılımcıların ikamet süreleri dikkate alındığında büyük çoğunluğu %48,5 ile 16 yıl ve üzeri süre ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Diğer katılımcıların %16,3'ü 6-10 yıl, %16'sı 1-5 yıl ile 11-15 yıl ve %3,3'ü 1 yıldan az ikamet ettiği görülmektedir. Araştırmaya katılanların turizm sektöründen gelir elde etme durumu ele alındığında %74,3'ünün gelir elde ettiği %25,7'sinin turizmden gelir elde etmediği görülmektedir. Diğer taraftan katılımcıların ailede turizm çalışanı olma durumu ele alındığında ise %50,5'inde ailede turizm çalışanı olduğu, %49,5'inde ise turizm çalışanı olmadığı anlaşılmaktadır.

Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Uzungöl'de Turizmin Etkilerine Yönelik Algısına İlişkin Betimsel Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan Uzungöl yerli halkının turizm etkilerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda turizmin olumlu etkileri ölçeği ve turizmin olumsuz etkileri ölçeğinde belirtilen ifadelerle ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ortaya koyulmuştur. Yapılan analizlerde ölçeklerde yer alan ifadelerin analiz sonrası ortaya çıkan aritmetik ortalama değerlerinin derecelerinin belirlenmesi amacıyla Tablo 2.'de yer alan aralıklar esas alınmıştır.

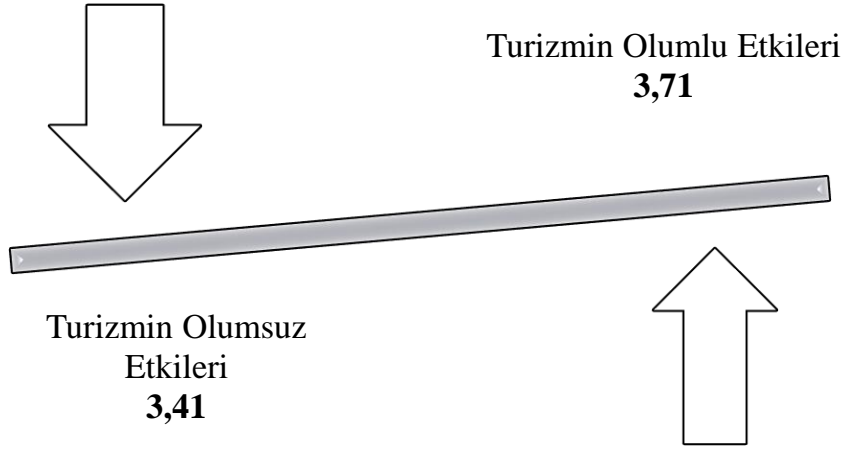
Tablo 2. Ölçek İfadelerine İlişkin Karşılık Gelen Aritmetik Ortalama Değer Aralıkları

Derece	Katılım Düzeyleri	Aritmetik Ortalamalara İlişkin Değer Aralıkları
1	Kesinlikle Katılmıyorum	1,00-1,79
2	Katılmıyorum	1,80-2,59
3	Kararsızım	2,60-3,39
4	Katılıyorum	3,40-4,19
5	Kesinlikle Katılıyorum	4,20-5,00

Kaynakça: (Özdamar, 2003)

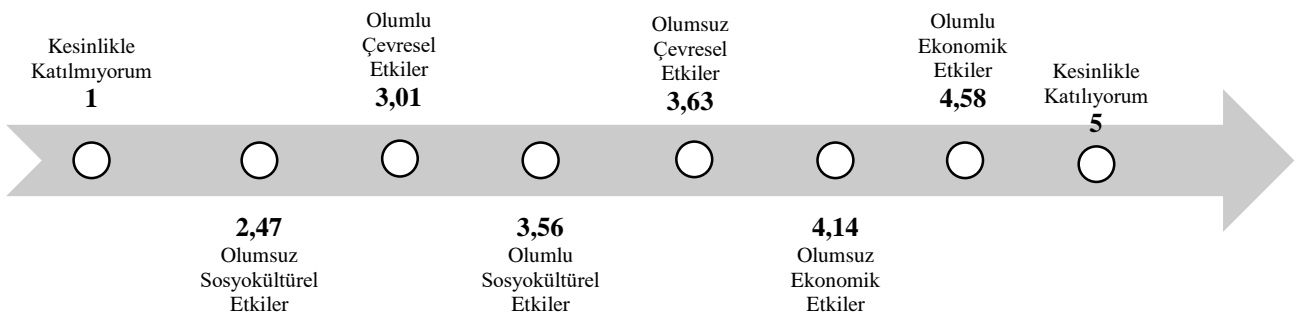
Araştırmada Uzungöl yerli halkının turizmin etkilerine yönelik algılarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Şekil 1., araştırmaya katılan Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik genel algısını aritmetik ortalama değeri üzerinden açıklamaktadır. Şekle göre Uzungöl yerli halkı turizmin hem olumlu hem de olumsuz etkilerini “katılıyorum” düzeyinde algılamaktadır. Diğer taraftan araştırmada belirtilmesi gereken bir diğer bulgu Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu etkilerini ($\bar{x}$: 3,71) turizmin olumsuz etkilerine ($\bar{x}$: 3,41) göre daha üst düzeyde algıladığıdır.

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Uzungöl Yerli Halkının Turizmin Olumlu ve Olumsuz Etkilerine İlişkin Genel Algı Kıyaslaması

Şekil 2., araştırmaya katılan Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu ve olumsuz olmak üzere ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilere yönelik algılarını aritmetik ortalama değerleri şekliyle ortaya koymaktadır. Şekle göre yerli halkın ilk olarak “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde olumlu ekonomik etkileri ($\bar{x}$: 4,58) üst düzeyde algıladığı görülmektedir. Diğer taraftan yerli halk “katılıyorum” düzeyinde sırasıyla olumsuz ekonomik etkileri ($\bar{x}$: 4,14), olumsuz çevresel etkileri ($\bar{x}$: 3,63) ve olumlu sosyokültürel etkileri ($\bar{x}$: 3,56) algıladığı belirtilebilir. Araştırmaya katılan yerli halkın “kararsızım” düzeyinde olumlu çevresel etkileri ($\bar{x}$: 3,01) algıladığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yerli halkın “katılmıyorum” düzeyinde olumsuz sosyokültürel etkileri ($\bar{x}$: 2,47) daha düşük düzeyde algıladığı ortaya konulan diğer bir bulgu olmuştur.

Şekil 2. Uzungöl Yerli Halkının Turizmin Etkilerine Olan Algısına İlişkin Çizelge

Tablo 3.’te Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilerine yönelik algılarının ölçekte yer alan ifadelerle ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. İlgili

tablo incelendiğinde araştırmaya katılan yerli halkın olumlu ekonomik etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 4,58) değerinde olduğu görülmektedir. Yerli halkın turizmin olumlu ekonomik etkilere yönelik algılarının katılım düzeyi açısından “kesinlikle katılıyorum” olduğu anlaşılmaktadır. Yerli halkın turizmin olumlu ekonomik etkilerine ilişkin ifadelerle yönelik algılarının aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde en düşük 4,47 en yüksek 4,65 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların turizmin olumlu ekonomik etkilerine ilişkin tüm ifadelerde genel algılarının oldukça yüksek olduğu ifade edilebilir.

İlgili tabloya göre Uzungöl yerli halkının olumlu sosyokültürel etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 3,56) değerinde olduğu görülmektedir. Yerli halkın turizmin olumlu sosyokültürel etkilere yönelik algılarının katılım düzeyi açısından “katılıyorum” olduğu anlaşılmaktadır. Yerli halkın turizmin olumlu sosyokültürel etkilerine ilişkin ifadelerle yönelik algılarının aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde en düşük 2,98 en yüksek 4,16 olduğu görülmektedir. Ancak katılımcıların “Turizm bölgedeki kamu hizmetlerinin kalitesini artırdı.” ($\bar{x}$: 2,98) ifadesi ile “Turizm bölgeye uygun modern binaların inşasını teşvik etti.” ($\bar{x}$: 3,16) ifadesine yönelik algı düzeylerinin “kararsızlık” olduğu belirtilebilecek bulgulardır. Nitekim katılımcıların turizmin olumlu sosyokültürel etkilerine ilişkin genel algılarının iki ifade dışında yüksek olduğu belirtilebilir.

Tablo 3. incelendiğinde Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu çevresel etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 3,01) olduğu görülmektedir. Yerli halkın turizmin olumlu çevresel etkilere yönelik algılarının katılım düzeyi açısından “kararsızım” olduğu anlaşılmaktadır. Yerli halkın turizmin olumlu çevresel etkilerine ilişkin ifadelerle yönelik algılarının aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde en düşük 2,43 en yüksek 3,45 olduğu görülmektedir. Ancak katılımcıların “Turizm bölgede huzurlu ve sessiz bir ortam sağladı.” ($\bar{x}$: 2,43) ifadesi ile “Turizm bölgede hava ve suyun temiz kalmasını sağladı.” ($\bar{x}$: 2,60) ifadesine yönelik algı düzeylerinin “katılmıyorum” olduğu ortaya konulabilecek bulgulardır. Diğer taraftan katılımcıların “Turizm toplumun yaşam ortamını güzelleştirdi” ($\bar{x}$: 3,45) ifadesine yönelik algı düzeyinin “katılıyorum” olduğu belirtilebilecek diğer bir bulgudur. Nitekim katılımcıların turizmin olumlu çevresel etkilerine ilişkin genel algılarının üç ifade dışında kararsızlık yaşadığı diğer bir ifadeyle ne katılıyorum ne katılmıyorum düzeyinde bir algının olduğu ifade edilebilir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Uzungöl Yerli Halkının Turizmin Olumlu Ekonomik, Sosyokültürel ve Çevresel Etkilerine Yönelik Genel Algıları

İfadeler	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Olumlu Ekonomik Etkiler	4,58	-
Turizm bölge ekonomisinde gelir artışı sağladı	4,61	0,52
Turizm bölgede iş olanaklarını artırdı	4,60	0,52
Turizm sayesinde bölge halkının bireysel geliri arttı	4,47	0,62
Turizm bölgemizdeki iş yerlerinin gelirini artırdı	4,58	0,52
Turizm bölgedeki alışveriş işletmelerinin çeşitlenmesini sağladı	4,65	0,49
Turizm bölgede restoran çeşitliliğini artırdı	4,56	0,53
Olumlu Sosyokültürel Etkiler	3,56	
Turizm bölgedeki tarihi yapıların korunmasında halkı teşvik etti	3,40	1,04
Turizm bölgedeki kamu hizmetlerinin kalitesini artırdı	2,98	1,19
Turizm sayesinde bölgedeki kültürel etkinliklere olan talep arttı	3,93	0,87
Turizm, turistler ve bölge sakinleri arasında daha fazla kültürel alışverişi mümkün kıldı	4,16	0,69
Turizm toplumumuzun kültürel kimliği üzerinde olumlu etkiler yarattı	3,75	1,06
Turizm bölgeye uygun modern binaların inşasını teşvik etti	3,16	1,17
Olumlu Çevresel Etkiler	3,01	
Turizm bölgedeki vahşi yaşam ortamlarının korunmasını sağladı	3,17	1,02
Turizm bölgedeki doğal alanların korunmasını sağladı	3,13	1,20
Turizm bölgedeki kültürel ve tarihi yerlerin korunmasını sağladı	3,32	1,08
Turizm bölgede hava ve suyun temiz kalmasını sağladı	2,60	1,12

Turizm bölgede huzurlu ve sessiz bir ortam sağladı	2,43	1,18
Turizm toplumun yaşam ortamını güzelleştirdi	3,45	1,12
Turizmin Olumlu Etkileri	3,71	

Tablo 4.'te Uzungöl yerli halkının turizmin olumsuz ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilerine yönelik algılarının ölçekte yer alan ifadelere ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. İlgili tablo incelendiğinde araştırmaya katılan yerli halkın olumsuz ekonomik etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 4,14) değerinde olduğu görülmektedir. Yerli halkın turizmin olumsuz ekonomik etkilere yönelik algılarının katılım düzeyi açısından “katılıyorum” olduğu anlaşılmaktadır. Yerli halkın turizmin olumsuz ekonomik etkilerine ilişkin ifadelere yönelik algılarının aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde en düşük 3,93 en yüksek 4,36 olduğu görülmektedir. Ancak “Turizm nedeniyle bölgedeki mal ve hizmet fiyatları yükseldi.” ($\bar{x}$: 4,36) ifadesine yönelik katılım düzeyinin “kesinlikle katılıyorum” olduğu belirtilebilecek bir bulgudur. Bu bağlamda katılımcıların turizmin olumsuz ekonomik etkilerini bir ifade dışında yüksek düzeyde algıladığı ifade edilebilir.

İlgili tabloya göre Uzungöl yerli halkının turizmin olumsuz çevresel etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 3,63) değerinde olduğu görülmektedir. Yerli halkın turizmin olumsuz çevresel etkilere yönelik algılarının katılım düzeyi açısından “katılıyorum” olduğu anlaşılmaktadır. Yerli halkın turizmin olumsuz çevresel etkilerine ilişkin ifadelere yönelik algılarının aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde en düşük 3,26 en yüksek 4,00 olduğu görülmektedir. Ancak katılımcıların “Bölgede otel ve diğer turizm tesislerinin inşa edilmesi doğal çevreyi tahrip etti.” ($\bar{x}$: 3,26) ifadesine yönelik algı düzeylerinin “kararsızım” olduğu ortaya konulabilecek bulgulardır. Nitekim katılımcıların turizmin olumsuz çevresel etkilerine ilişkin genel algılarının bir ifade dışında yüksek düzeyde algıladığı ifade edilebilir.

Tablo 4. incelendiğinde Uzungöl yerli halkının olumsuz sosyokültürel etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 2,47) değerinde olduğu görülmektedir. Yerli halkın turizmin olumsuz sosyokültürel etkilere yönelik algılarının katılım düzeyi açısından “katılmıyorum” olduğu anlaşılmaktadır. Yerli halkın turizmin olumsuz sosyokültürel etkilerine ilişkin ifadelere yönelik algılarının aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde en düşük 2,11 en yüksek 2,85 olduğu görülmektedir. Ancak katılımcıların “Turizm bölgedeki gençlerin tutum ve davranışlarını olumsuz etkiledi” ($\bar{x}$: 2,85) ifadesi, “Bölgeye ait gelenekler, adetler ve alışkanlıklar olumsuz etkilendi” ($\bar{x}$: 2,81) ifadesi ile “Turizm toplumun ahlaki değerlerini değiştirdi.” ($\bar{x}$: 2,74) ifadesine yönelik algı düzeylerinin “kararsızlık” olduğu belirtilebilecek bulgulardır. Nitekim katılımcıların turizmin olumsuz sosyokültürel etkilerine ilişkin genel algılarının üç ifade dışında düşük olduğu diğer bir ifade ile düşük düzeyde algıladığı ifade edilebilir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Uzungöl Yerli Halkının Turizmin Olumsuz Ekonomik, Sosyokültürel ve Çevresel Etkilerine Yönelik Genel Algıları

İfadeler	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Olumsuz Ekonomik Etkiler	4,14	
Turizm nedeniyle konut maliyeti ve emlak vergisi haksız bir şekilde artış gösterdi	3,93	0,94
Turizm bölgedeki yaşam maliyetini artırdı	4,12	0,96
Turizm nedeniyle bölgedeki mal ve hizmet fiyatları yükseldi	4,36	0,86
Olumsuz Çevresel Etkiler	3,63	
Turizm nedeniyle bölgede atıklar ve çevresel kirlilik arttı	3,64	1,14
Bölgede otel ve diğer turizm tesislerinin inşa edilmesi doğal çevreyi tahrip etti	3,26	1,25
Turizm, bölgede kalabalık bir ortama ve trafik sıkışıklığına neden oldu	4,00	1,06
Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	2,47	
Turizm dilimizi olumsuz etkiledi	2,27	1,06
Turizm dini duyguları zayıflattı	2,22	1,08
Turizm nedeniyle bölgede alkol ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklar yayıldı	2,55	1,20
Turizm aile hayatını olumsuz etkiledi	2,35	1,09
Turizm bölgedeki suç oranlarını artırdı	2,11	0,99

Turizm fuhuş artışına sebep oldu	2,33	1,10
Turizm bölgedeki gençlerin tutum ve davranışlarını olumsuz etkiledi	2,85	1,26
Bölgeye ait gelenekler, adetler ve alışkanlıklar olumsuz etkilendi	2,81	1,20
Turizm toplumun ahlaki değerlerini değiştirdi	2,74	1,09
Turizmin Olumsuz Etkileri	3,41	

Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Algısını Etkileyen Faktörler Açısından Algı Farklılıklarına Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırma amaçlarına ulaşılabilmesi amacıyla oluşturulan hipotezlerin test edilmesine yönelik yapılan analizler ve bu analizlere ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan Uzungöl yerli halkının turizm etkilerine ilişkin algısını etkileyen faktörler (turizmden gelir elde etme durumu, ailede turizm çalışanı olma durumu ve gelir düzeyi) açısından farklılık olup olmadığının belirlenebilmesi amacıyla farklılık analizi uygulanmıştır. Analize başlamadan önce verilerin analize uygunlukları ve dağılım durumları incelenmiştir. Yapılan analizlerde verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiş ve parametrik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda farklılıkların ortaya konulabilmesi amacıyla t-testi ve tek yönlü varyans (ANOVA) analizleri yapılmıştır.

Araştırmada ilk olarak katılımcıların turizmin olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik algılarının turizmden gelir elde etme değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesine yönelik t-testi analizi yapılmıştır. Bu kapsamda analiz sonuçları Tablo 5. ile Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Turizmden Gelir Elde Etme Durumuna Göre Turizmin Olumlu Etkilerini Algılamasına İlişkin Farklılaşma Durumu

Turizmin Olumlu Etkileri								
Boyutlar	Değişken (Turizmden Gelir Elde Etme Durumu)	n	$\bar{x}$	Standart Sapma	t	p	Hipotez Kabul- Ret	
Olumlu Ekonomik Etkiler	Evet	228	4,59	,41571	,721	,472	RET	
	Hayır	79	4,55	,36873				
Olumlu Sosyokültürel Etkiler	Evet	228	3,74	,57404	7,264	,000*	KABUL	
	Hayır	79	3,05	,77566				
Olumlu Çevresel Etkiler	Evet	228	3,24	,78975	8,645	,000*	KABUL	
	Hayır	79	2,36	,78466				

*p<0,05

Tablo 5. incelendiğinde katılımcıların turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin olumlu sosyokültürel etkileri (p<0,05 ve p: ,000), olumlu çevresel etkilerine (p<0,05 ve p: ,000) yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların turizmden gelir elde durumuna göre turizmin olumlu ekonomik etkilerine (p>0,05 ve p: ,472) yönelik algılarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Elde edilen bulgulara göre olumlu sosyokültürel etkileri turizmden gelir elde eden katılımcıların ($\bar{x}$: 3,74) turizmden gelir elde etmeyen katılımcılara ($\bar{x}$: 3,05) göre daha yüksek düzeyde algıladığı söylenebilir. Bununla birlikte olumlu çevresel etkileri turizmden gelir elde eden katılımcıların ($\bar{x}$: 3,24) turizmden gelir elde etmeyen katılımcılara ($\bar{x}$: 2,36) göre daha yüksek düzeyde algıladığı ifade edilebilir. Araştırmada katılımcıların turizmin olumsuz etkilerine yönelik algılarının turizmden gelir elde etme değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesine yönelik bulgular Tablo 6.’da belirtilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Turizmden Gelir Elde Etme Durumuna Göre Turizmin Olumsuz Etkilerini Algılamasına İlişkin Farklılaşma Durumu

Turizmin Olumsuz Etkileri								
Boyutlar	Değişken (Turizmden Gelir Elde Etme Durumu)	n	$\bar{x}$	Standart Sapma	t	p	Hipotez Kabul- Ret	

Olumsuz Ekonomik Etkiler	Evet	228	4,01	,82492	-6,051	,000*	KABUL
	Hayır	79	4,49	,50032			
Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	Evet	228	2,34	,80060	-4,571	,000*	KABUL
	Hayır	79	2,84	,86030			
Olumsuz Çevresel Etkiler	Evet	228	3,45	1,02049	-6,943	,000*	KABUL
	Hayır	79	4,15	,65987			

*p<0,05

Tablo 6. incelendiğinde katılımcıların turizmden gelir elde etme durumuna göre olumsuz ekonomik etkileri (p<0,05 ve p: ,000), olumsuz sosyokültürel etkileri (p<0,05 ve p: ,000) ve olumsuz çevresel etkilerine (p<0,05 ve p: ,000) yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre olumsuz ekonomik etkileri turizmden gelir elde etmeyen katılımcıların ($\bar{x}$: 4,49) turizmden gelir elde eden katılımcılara ($\bar{x}$: 4,01) göre daha yüksek düzeyde algıladığı söylenebilir. Olumsuz sosyokültürel etkileri turizmden gelir elde etmeyen katılımcıların ($\bar{x}$: 2,84) turizmden gelir elde eden katılımcılara ($\bar{x}$: 2,34) göre daha yüksek düzeyde algıladığı ifade edilebilir. Bununla birlikte olumsuz çevresel etkileri turizmden gelir elde etmeyen katılımcıların ($\bar{x}$: 4,15) turizmden gelir elde eden katılımcılara ($\bar{x}$: 3,45) göre daha yüksek düzeyde algıladığı araştırma kapsamında ortaya konulabilecek diğer bir bulgudur. Tablo 5. ile Tablo 6. incelenip genel anlamda bir değerlendirme yapıldığında turizmden gelir elde eden katılımcıların turizmden gelir elde etmeyen katılımcılara göre turizmin etkilerini daha olumlu algıladığı söylenebilir.

Araştırmada katılımcıların turizmin olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik algılarının ailede turizm çalışanı olma değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesine yönelik t-testi analizi yapılmıştır. Bu kapsamda analiz sonuçları Tablo 7. ile Tablo 8.'de belirtilmiştir.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Ailesinde Turizm Çalışanı Olma Durumuna Göre Turizmin Olumlu Etkilerini Algılamasına İlişkin Farklılaşma Durumu

Turizmin Olumlu Etkileri							
Boyutlar	Değişken (Ailede Turizm Çalışanı Olma Durumu)	n	$\bar{x}$	Standart Sapma	t	p	Hipotez Kabul-Ret
Olumlu Ekonomik Etkiler	Evet	155	4,59	,39706	,482	,630	RET
	Hayır	152	4,57	,41169			
Olumlu Sosyokültürel Etkiler	Evet	155	3,68	,60546	2,950	,003*	KABUL
	Hayır	152	3,45	,76841			
Olumlu Çevresel Etkiler	Evet	155	3,16	,82867	3,027	,003*	KABUL
	Hayır	152	2,86	,90307			

*p<0,05

Tablo 7.'ye göre katılımcıların ailede turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumlu sosyokültürel etkileri (p<0,05 ve p: ,003) ve olumlu çevresel etkilerine (p<0,05 ve p: ,003) yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların ailede turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin olumlu ekonomik etkilerine (p>0,05 ve p: ,630) yönelik algılarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Elde edilen bulgulara göre olumlu sosyokültürel etkileri ailesinde turizm çalışanı olan katılımcıların ($\bar{x}$: 3,68) ailesinde turizm çalışanı olmayan katılımcılara ($\bar{x}$: 3,45) göre daha yüksek düzeyde algıladığı söylenebilir. Bununla birlikte olumlu çevresel etkileri ailesinde turizm çalışanı olan katılımcıların ($\bar{x}$: 3,16) ailesinde turizm çalışanı olmayan katılımcılara ($\bar{x}$: 2,86) göre daha yüksek düzeyde algıladığı ifade edilebilir. Araştırmada katılımcıların turizmin olumsuz etkilerine yönelik algılarının ailede turizm çalışanı olma durumu değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesine yönelik bulgular Tablo 8.'de belirtilmiştir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Ailesinde Turizm Çalışanı Olma Durumuna Göre Turizmin Olumsuz Etkilerini Algılamasına İlişkin Farklılaşma Durumu

Turizmin Olumsuz Etkileri							
Boyutlar	Değişken (Ailede Turizm Çalışanı Olma Durumu)	n	$\bar{x}$	Standart Sapma	t	p	Hipotez Kabul-Ret

Olumsuz Ekonomik Etkiler	Evet	155	4,25	,69584	2,671	,008*	KABUL
	Hayır	152	4,02	,84717			
Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	Evet	155	2,27	,80565	-4,315	,000*	KABUL
	Hayır	152	2,67	,83644			
Olumsuz Çevresel Etkiler	Evet	155	3,59	,96495	-,803	,442	RET
	Hayır	152	3,68	1,01264			

*p<0,05

İlgili tablo incelendiğinde katılımcıların ailede turizm çalışması olma durumuna göre olumsuz ekonomik etkileri (p<0,05 ve p: ,008) ve olumsuz sosyokültürel etkilerine (p<0,05 ve p: ,000) yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların ailede turizm çalışması olma durumuna göre turizmin olumsuz çevresel etkilerine (p>0,05 ve p: ,442) yönelik algılarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Elde edilen bulgulara göre olumsuz ekonomik etkileri ailesinde turizm çalışması olan katılımcıların ($\bar{x}$: 4,25) ailesinde turizm çalışması olmayan katılımcılara ($\bar{x}$: 4,02) göre daha yüksek düzeyde algıladığı söylenebilir. Bununla birlikte olumsuz sosyokültürel etkileri ailesinde turizm çalışması olmayan katılımcıların ($\bar{x}$: 2,67) ailesinde turizm çalışması olan katılımcılara göre ($\bar{x}$: 2,27) daha yüksek düzeyde algıladığı ifade edilebilir. Tablo 7. ile Tablo 8. incelenip genel anlamda bir değerlendirme yapıldığında ailesinde turizm çalışması olan katılımcıların ailesinde turizm çalışması olmayan katılımcılara göre turizmin etkilerini daha olumlu algıladığı söylenebilir.

Araştırmada katılımcıların turizmin olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik algılarının gelir düzeyi değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesine yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bu kapsamda analiz sonuçları Tablo 9. ile Tablo 10.'da belirtilmiştir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Gelir Düzeyine Göre Turizmin Olumlu Etkilerini Algılamasına İlişkin Farklılaşma Durumu

Turizmin Olumlu Etkileri								
Boyutlar	Değişken (Gelir)	n	$\bar{x}$	Standart Sapma	F	p	Anlamlılık	Hipotez Kabul-Ret
Olumlu Ekonomik Etkiler	1) 2500 lira ve altı	97	4,55	,40077	1,269	,282	-	RET
	2)2501-3500 arası	104	4,54	,41512				
	3)3501-4500 arası	54	4,66	,38647				
	4)4501-5500 arası	30	4,63	,38923				
	5)5501 lira ve üzeri	22	4,65	,41439				
	Toplam	307	4,58	,40386				
Olumlu Sosyokültürel Etkiler	1) 2500 lira ve altı	97	3,38	,73067	2,748	,029*	2-1; 5-1	KABUL
	2)2501-3500 arası	104	3,65	,70343				
	3)3501-4500 arası	54	3,60	,67169				
	4)4501-5500 arası	30	3,62	,57890				
	5)5501 lira ve üzeri	22	3,78	,64279				
	Toplam	307	3,56	,69964				
Olumlu Çevresel Etkiler	1)2500 lira ve altı	97	2,88	,76207	2,627	,035*	5-1	KABUL
	2)2501-3500 arası	104	3,04	,91873				
	3)3501-4500 arası	54	2,95	,91940				
	4)4501-5500 arası	30	3,08	,89884				
	5)5501 lira ve üzeri	22	3,53	,89773				
	Toplam	307	3,01	,87778				

*p<0,05

İlgili tablo incelendiğinde katılımcıların gelir düzeyine göre turizmin olumlu sosyokültürel etkileri (F: 2,748 ve p<0,05) ve olumlu çevresel etkilerine (F: 2,627 ve p<0,05) yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların gelir düzeyine göre turizmin olumlu ekonomik etkilerine yönelik algılarında (F: 1,269 ve p>0,05) anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Katılımcıların olumlu sosyokültürel etkilere yönelik algılarının hangi gelir düzeyi arasında farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla LSD testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda gelir düzeyi 2501-3500 lira arası olan katılımcıların olumlu sosyokültürel etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 3,65), 2500 lira ve altı gelir düzeyindeki katılımcıların algılarından ($\bar{x}$: 3,38); 5501 lira ve üzeri gelir düzeyinde olan katılımcıların olumlu sosyokültürel etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 3,78), 2500 lira ve altı gelir düzeyindeki katılımcıların algılarından ($\bar{x}$: 3,38) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların olumlu çevresel etkilere yönelik algılarının hangi gelir düzeyi arasında farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla Gabriel testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda gelir düzeyi 5501 lira ve üzeri olan katılımcıların olumlu çevresel etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 3,53), 2500 lira ve altı gelir düzeyindeki katılımcıların algılarından ($\bar{x}$: 2,88) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada katılımcıların turizmin olumsuz etkilerine yönelik algılarının gelir değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesine yönelik bulgular Tablo 10.'da belirtilmiştir.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Gelir Düzeyine Göre Turizmin Olumsuz Etkilerini Algılamasına İlişkin Farklılaşma Durumu

Boyutlar	Değişken (Gelir)	n	Turizmin Olumsuz Etkileri			F	p	Anlamlılık	Hipotez Kabul-Ret
			$\bar{x}$	Standart Sapma					
Olumsuz Ekonomik Etkiler	1) 2500 lira ve altı	97	4,01	,68444	2,914	,022*	4-1; 5-1	KABUL	
	2)2501-3500 arası	104	4,10	,83665					
	3)3501-4500 arası	54	4,12	,92098					
	4)4501-5500 arası	30	4,40	,60900					
	5)5501 lira ve üzeri	22	4,53	,59681					
	Toplam	307	4,14	,78219					
Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	1) 2500 lira ve altı	97	2,43	,79348	2,947	,021*	4-1,2,3	KABUL	
	2)2501-3500 arası	104	2,44	,84797					
	3)3501-4500 arası	54	2,31	,69239					
	4)4501-5500 arası	30	2,94	1,04629					
	5)5501 lira ve üzeri	22	2,52	,93365					
	Toplam	307	2,47	,84436					
Olumsuz Çevresel Etkiler	1) 2500 lira ve altı	97	2,43	,79348	1,835	,122	-	RET	
	2)2501-3500 arası	104	2,44	,84797					
	3)3501-4500 arası	54	2,31	,69239					
	4)4501-5500 arası	30	2,94	1,04629					
	5)5501 lira ve üzeri	22	2,52	,93365					
	Toplam	307	2,47	,84436					

*p<0,05

Tablo 10. incelendiğinde katılımcıların gelir düzeyine göre turizmin olumsuz ekonomik etkileri (F: 2,914 ve p<0,05) ve olumsuz sosyokültürel etkilerine (F: 2,947 ve p<0,05) yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların gelir düzeyine göre turizmin olumsuz çevresel etkilerine yönelik algılarında (F: 1,835 p>0,05) anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Katılımcıların olumsuz ekonomik etkilere yönelik algılarının hangi gelir düzeyi arasında farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla Gabriel testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda gelir düzeyi 4501-5500 arası olan katılımcıların olumsuz ekonomik etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 4,40), 2500 lira ve altı gelir düzeyindeki katılımcıların algılarından ($\bar{x}$: 4,01); 5501 lira ve üzeri olan katılımcıların olumsuz ekonomik etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 4,53), 2500 lira ve altı gelir düzeyindeki katılımcıların algılarından ($\bar{x}$: 4,01) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların olumsuz sosyokültürel etkilere yönelik algılarının hangi gelir düzeyi arasında farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla Gabriel testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda gelir düzeyi 4501-5500 arası olan katılımcıların olumsuz sosyokültürel etkilere yönelik algıları ($\bar{x}$: 2,94), 2500 lira ve altı ($\bar{x}$: 2,43), 2501-3500 arası ($\bar{x}$: 2,44) ve 3501-4500 arası ($\bar{x}$: 2,31) gelir düzeyindeki katılımcıların algılarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Turizmin Etkilerine İlişkin Algıları Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Araştırmada verilerin normal dağılım gösterdiği için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Bu kapsamda Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu ekonomik, olumlu sosyokültürel ve olumlu çevresel algıları arasındaki ilişkiyi ve varsa ilişkinin yönü ile şiddetini belirleyebilmek amacıyla korelasyon analizi uygulanmıştır. Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu etkilerine yönelik algıları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular Tablo 11.'de belirtilmiştir.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Yerli Halkın Turizmin Olumlu Etkilerine İlişkin Algıları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	OlmEko	OlmSosKül	OlmÇev
Olumlu Ekonomik Etkileri (OlmEko)	Pearson r	1	0,225
	p		,000*
	Hipotez Kabul-Ret		KABUL
Olumlu Sosyokültürel Etkiler (OlmSosKül)	Pearson r	1	0,567
	p		,000*
	Hipotez Kabul-Ret		KABUL
Olumlu Çevresel Etkiler (OlmÇev)	Pearson r		1

*p<0,05

İlgili tabloya göre katılımcıların olumlu ekonomik etkilere ilişkin algıları ile olumlu sosyokültürel etkilere ilişkin algıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığı korelasyon analizi ile test edilmiştir. Bu kapsamda yapılan analize göre olumlu ekonomik etkiler ile olumlu sosyokültürel etkiler arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. ($r_{(307)} = ,22$; $p < 0,05$). Değişkenler arasındaki pozitif yönlü ilişkinin varlığı iki değişkenin birlikte değiştiğini göstermektedir. Başka bir ifade ile olumlu ekonomik etkiler ile olumlu sosyokültürel etkiler birlikte artmakta veya azalmaktadır.

Katılımcıların olumlu ekonomik etkilere ilişkin algıları ile olumlu çevresel etkilere ilişkin algıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığı korelasyon analizi ile test edilmiştir. Bu kapsamda yapılan analize göre olumlu ekonomik etkiler ile olumlu çevresel etkiler arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. ($r_{(307)} = ,16$; $p < 0,05$). Değişkenler arasındaki pozitif yönlü ilişkinin varlığı iki değişkenin birlikte değiştiğini göstermektedir. Başka bir ifade ile olumlu ekonomik etkiler ile olumlu çevresel etkiler birlikte artmakta veya azalmaktadır.

Katılımcıların olumlu sosyokültürel etkilere ilişkin algıları ile olumlu çevresel etkilere ilişkin algıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığı korelasyon analizi ile test edilmiştir. Bu kapsamda yapılan analize göre olumlu sosyokültürel etkiler ile olumlu çevresel etkiler arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. ($r_{(307)} = ,56$; $p < 0,05$). Değişkenler arasındaki pozitif yönlü ilişkinin varlığı iki değişkenin birlikte değiştiğini göstermektedir. Başka bir ifade ile olumlu sosyokültürel etkiler ile olumlu çevresel etkiler birlikte artmakta veya azalmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Bir destinasyonda turizmin gelişimine bağlı olarak bölgede ekonomik, sosyokültürel ve çevresel açıdan olumlu ya da olumsuz çeşitli değişiklikler yaşanabilmektedir. Ortaya çıkabilecek etkiler ev sahibi toplum olan yerli halkı doğrudan etkileyebilmektedir. Turizm gelişimini doğru yönetebilmek, kaynakları doğru kullanabilmek ve yerli halk refahı ile turist tatminini sağlayabilmek açısından yerli halkın turizmin etkilerine olan algılarının tespit edilmesinde fayda olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda Uzungöl yerli halkının turizmin etkilerine yönelik algısı irdelenmiştir.

Araştırmada ilk belirtilmesi gereken sonuç yerli halkın Uzungöl’de turizmin olumlu etkilerini olumsuz etkilere göre daha yüksek düzeyde algılamasıdır. Turizm sektörünün Uzungöl ile bütünleşmiş bir duruma gelmesi ve turizmin bölge halkı için de çok önemli bir sektör haline alması sebebiyle olumlu etkilerinin daha yüksek algılandığı düşünülmektedir. Gürsoy ve Rutherford (2004), turizmin faydalarının maliyetleri aştığı durumlarda bireylerin turizmin gelişimine yönelik daha destekleyici bir eğilim içerisinde olduklarını ifade etmektedir. Ancak Uzungöl’de turizmin özellikle negatif yönlerinin de görülmesi ve hissedilecek düzeyde ortaya çıkması sebebiyle yerli halkın olumsuz ekonomik ve çevresel etkileri de algıladığı belirtilebilir.

Uzungöl’de turizmin etkilerinin boyutları açısından ele alındığında sırasıyla ekonomik, çevresel ve sosyokültürel etkileri algılandığı belirtilebilir. Hükümetleri, şirketleri ve bireyleri turizmin gelişimine katılma ikna eden unsurun genel anlamda turizmin olumlu ekonomik etkileri olduğu ve turizmin yurt içi gelir ve döviz kazancını artırdığı, çarpan etkisi yaptığı, istihdamı ve altyapının gelişimini sağladığı belirtilmektedir (Kumar, Hussain ve Kannan, 2015). Uzungöl’de ekonomik etkiler yerli halk için en önemli faktörler olarak ortaya çıkmıştır. Bölgede turizm faaliyetlerinin etkisiyle artan turizm işletme sayısına paralel olarak iş imkânları ile birlikte turizm sayesinde gelirden de artış görülmektedir. Nitekim yerli halkın turizmden ekonomik açıdan sağladığı faydaların fazla olması ekonomik anlamda olumlu etkilerin yüksek düzeyde algılanmasına neden olduğu düşünülmektedir. Özel ve Kozak (2017) araştırmalarında Kapadokya yerli halkının çoğunluğunun turizmin bölgeye ekonomik bir dinamizme katkı sağladığına inandığını belirtmektedir. Yerli halk turizm sayesinde kentleşmeye katkı sağladığı, yeni istihdam alanlarının açıldığı, diğer sektörleri olumlu etkilediği ve refah düzeyinin arttığını düşünmektedir. Elde edilen bu bulgu Uzungöl’deki ile paralellik göstermektedir. Diğer taraftan turizmin olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilerinin de olduğu açıktır. Harcombe (1999) ve Kumar vd. (2015) araştırmalarında turizmin olumsuz etkilerini belirtmiştir. Bu kapsamda yerel ekonomide sızıntıların, ithale karşı eğilimin artışı, fırsat maliyeti, turizme aşırı bağımlılık, enflasyon ve yüksek fiyatlar, yeni maliyetlerin çıkması gibi olumsuz ekonomik etkiler vurgulanmıştır. Uzungöl’de yerli halk olumsuz ekonomik etkileri de yüksek düzeyde algılamıştır. Bölgede turizm faaliyetlerinin üst düzeyde gerçekleşmesi sebebiyle ekonominin olumsuz etkilerinin de algılanacak düzeye geldiği düşünülmektedir. Özellikle bölgede aşırı talep karşısında mal ve hizmet fiyatları yükselmiştir. Diğer taraftan yine artan taleple doğru orantılı olarak konut maliyetlerinin de arttığı belirtilebilir. Nitekim Uzungöl’de turizmin ağırlıklı olarak bölgede enflasyonist bir etki oluşturduğunu ve yerli halka ekstra maliyetler yarattığını söyleyebilmek mümkündür. Pizam (1978) Cape Cod’da yaptığı araştırmada yerli halkın mal ve hizmet fiyatlarını olumsuz bir ekonomik etki olarak algıladığını belirtmiştir. Bu sonuçla birlikte turizmin benzer olumsuz ekonomik etkilerinin farklı bölgelerde de algılandığı söylenebilir.

Araştırmada belirtilmesi gereken bir diğer konu çevresel etkilerdir. Turizmin çevresel etkileri doğal ve kültürel değerlerin korunması, turistik alanların ve altyapının gelişimi (Cohen, 1978; Inskip, 1991) gibi olumlu olabılırken özellikle doğal çevre üzerinde yaşanan çeşitli kirlilik (Sunlu 2003; Zhao ve Li, 2018) olarak olumsuz olabilmektedir. Araştırmada Uzungöl yerli halkının ekonomik etkilerden sonra çevresel etkileri algıladığı görülmüştür. Halk olumsuz çevresel etkileri daha fazla algılama eğilimi içerisinde olmuştur. Nitekim bölgede artan turizm yoğunluğuna paralel olarak kalabalıklaşma ve trafik sıkışıklığı, atıklar ve çevresel kirliliğin artışı, tesis kurulumunun doğal çevreyi tahribi gibi sorunlar yerli halk için de sorun olan durumlardır. Uzungöl’de belirtilen durumların yüksek oranda artması yerli halk için de çevresel maliyetlerin kaçınılmaz bir gerçek olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Diğer taraftan Uzungöl yerli halkının turizmin olumlu çevresel etkilerine ilişkin algıları net değildir. Yerli halk, turizmin yaşam ortamının gelişimine katkısı olduğunu düşünse de doğal alanların ve kültürel varlıkların korunmasına ve hava ile suyun temiz kalmasına etkisi konusundaki algısı ikilemde kalmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasındaki en büyük sebebin Uzungöl’de turizmin olumsuz çevresel etkilerinin olumlu etkilerine göre daha yüksek oranda hissedilmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Uzungöl’de turizmin olumsuz ekonomik etkilerinin yanında en çok algılanan ve yerli halk tarafından çokça dile getirilen konu olumsuz çevresel etkiler olduğu görülmektedir. Pramanik ve Ingkadijaya’nın (2018) Endonezya’nın Pasir Angin köyünde yaptıkları araştırmada yerli halkın olumlu çevresel etki olarak bazı alanların çekici şekilde tasarlandığı, bölgede temizliğin sağlandığı ve ağaçlar ve çiftliklerin korunduğunu ifade etmiş ancak bölgede açık alanların daraldığı, doğal çevrenin biraz zarar gördüğü, hava kirliliğinin arttığı ve bitkiler ile hayvanların daha az korunduğunu belirterek olumsuz çevresel etkileri de algıladıklarını belirtmiştir. Diğer taraftan Liu, Sheldon ve Var (1987) araştırmalarında Hawaii ve Kuzey Galler halklarının turizmin olumsuz sosyo-çevresel etkisinden oldukça endişe duyduklarını ifade etmiştir. Ortaya konulan bu sonuçların Uzungöl yerli halkının algıladığı olumsuz çevresel etkiler ile benzerlik gösterdiği belirtilebilir.

Araştırmada belirtilmesi gereken konulardan bir diğeri turizmin sosyokültürel etkileridir. Turizm sosyokültürel etkileri nüfus yapısı, meslek çeşitlenmesi ve değişimi, değerler, geleneksel yaşam, tüketim alışkanlıkları ve turistler ilişkin konularda olumlu ya da olumsuz değişimi neden olan etkiler olarak ortaya çıkmaktadır (Pizam ve Milman, 1986). Araştırmada Uzungöl yerli halkının turizmin sosyokültürel etkilerini diğere etkilere göre daha düşük düzeyde algılamaktadır. Turizmin olumlu sosyokültürel etkilerine ilişkin daha olumlu bir görüş varken olumsuz sosyokültürel etkilere ilişkin algıların da düşük olduğu gözlemlenmiştir. Yerli halk turizm sayesinde turistlerle kültür alışverişinin olduğunu, bölge kültürüne talebin arttığını, yerel kimlikte gelişim olduğunu ve halkın kültürel değerleri koruma bilincinin arttığını düşünmektedir. Diğere taraftan turizmin olumsuz sosyokültürel etkilerinin de yerli halkta herhangi bir endişe yaratmadığı görülmüştür. Nitekim Uzungöl’de yerli halkın turizmin sosyokültürel etkilerine ilişkin algısının olumlu olmasındaki en büyük sebeplerin turizmden elde edilen ekonomik faydanın yanı sıra bölgeye gelen Ortadoğulu turistlerin sahip olduğu kültür yapısının ve inançlarının destinasyon bölgesindeki yerli halkla benzerlik göstermesi olduğu düşünülmektedir. Ancak buradaki en büyük etkenin bölgeye gelen Ortadoğulu turistlerin bölge halkına, çalışanına ve yatırımcısına yüksek miktarlarda para kazandırması sebebiyle yerli halkın sosyokültürel etkilere daha olumlu yaklaşım gösterildiği söylenebilir. Alptekin (2017) Uzungöl’de çok hızlı bir dönüşüm yaşanmasına rağmen kültürde ve sosyal yapıda çok büyük değişimlerin olmadığını belirtmiştir. Bu kapsamda toplumsal bir çözülme olarak görülebilecek bir olgu tespit edilememiştir. Bölgeye gelen turistlerin aile hayatı yaşayan Araplardan oluşması ve bölgenin kültürel ve sosyal devamlılığının sağlayan bir turizm karakterinin ortaya çıkması nedeniyle sosyokültürel etkiler açıdan büyük problemler görülmediği ifade edilmiştir. Brunt ve Courtney (1999) İngiliz kasabası Dawlish’te yaptıkları araştırmada ise turizmin yerli halkın algıları üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler yarattığı ve kasabanın toplum yapısında değişimler olduğunu belirtmiştir. Ancak turizmin sosyokültürel etkilerinin yüksek düzeyde algılanmadığı da ifade etmiştir. Ortaya konulan bu sonuçlar Uzungöl yerli halkının turizmin sosyokültürel etkilere olan algısı ile benzer yapıdadır. Ancak araştırma kapsamında ortaya koyulan sonuç bu şekilde olsa da turizm gelişiminin yerli halkın yaşam tarzını çarpıcı bir şekilde etkileme potansiyeline sahip olduğu gerçeğine de itiraz edilemeyeceği ifade edilmektedir (Pizam, 1978).

Araştırmanın amacı doğrultusunda yerli halkın turizmin olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin algı farklılıklarının demografik ve kişisel özelliklere göre nedenleri ortaya koyulmuştur. Yerli halkın turizmden gelir etme durumuna, ailesinde turizm çalışanı olma durumuna, gelir düzeyine yönelik algı farklılıklarının olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Yerli halkın turizmden gelir elde etme durumuna göre turizmin etkilerini algılamasında olumlu ekonomik etkiler dışında olumlu sosyokültürel, olumlu çevresel, olumsuz ekonomik, olumsuz sosyokültürel ve olumsuz çevresel etkilere algıda farklılık olduğu görülmüştür. Araştırmada Uzungöl’de turizminden gelir elde edenlerin bireylerin gelir etmeyenlere göre turizmin etkilerine daha olumlu yaklaştıkları anlaşılmıştır. Nitekim yapılan araştırmalarda (Rothman, 1978; Var, Kendall ve Tarakçıoğlu, 1985; Haralambopoulos ve Pizam, 1996) turizme ekonomik bağı olan toplumların ve turizmden gelir elden bireylerin turizmin etkilerine daha olumlu bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Uzungöl’de turizmin en önemli sektör olması ve halkın turizmden memnun edici düzeyde gelir elde etmesi sebebiyle turizmden gelir elde edenlerin turizme daha olumlu yaklaştığı düşünülmektedir. Bununla birlikte Uzungöl’de özellikle istihdam yoluyla turizme ekonomik bağı olmayanların daha az olumlu, bazen kararsız ve bazı durumlarda da olumsuz bir algıya sahip oldukları da söylenebilir.

Yerli halkın ailesinde turizm çalışanı olma durumuna göre turizmin etkilerini algılamasında olumlu ekonomik ve olumsuz çevresel etkiler dışında olumlu sosyokültürel, olumlu çevresel, olumsuz ekonomik ve olumsuz sosyokültürel etkilere algıda farklılık olduğu görülmüştür. Araştırmada ailesinde turizm çalışanı olan bireylerin olumsuz ekonomik etkiler haricinde turizmin etkilerini daha olumlu bir görüşe sahip olduğu anlaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda (Lankford ve Howard, 1994; Snaith ve Haley, 1999) kendisinin veya ailesinde turizm çalışanı olan bireylerin turizmin etkilerini daha olumlu algıladıkları belirtilmiştir. Uzungöl’de turizmin halka iş ve gelir imkânları sağlaması nedeniyle turizm çalışanı yakınlarının da turizmin etkilerini daha olumlu algıladığı düşünülmektedir.

Araştırmada yerli halkın gelir düzeyine göre turizmin etkilerini algılamasında olumlu ekonomik ve olumsuz çevresel etkiler dışında olumlu sosyokültürel, olumlu çevresel, olumsuz ekonomik, olumsuz sosyokültürel etkilere algıda farklılık olduğu anlaşılmıştır. Araştırmada geliri 5501 lira ve üzeri olan bireyler turizmin olumlu etkilerini daha olumlu yaklaşım gösterirken yine 4501-5500 ile 5501 lira ve üzeri gelire sahip bireylerin turizmin olumsuz etkilerine daha olumsuz oldukları görülmüştür. Yapılan araştırmaların bazılarında (Pizam, 1978; Haralambopoulos ve Pizam, 1996) geliri daha yüksek bireylerin turizmin gelişimi daha çok

destekleyeceği ve daha olumlu görüşe sahip olacağını ifade edilirken bazılarında da (McMinn ve Cater 1998; Huh ve Vogt, 2008) daha düşük gelire sahip bireylerin turizmin gelişimi ve etkilerine karşı daha olumlu olacağını ifade etmiştir. Uzungöl’de yüksek gelir grubundakilerin turizmin olumlu etkilerine karşı daha olumlu olmasındaki etkenin ekonomik anlamda turizmden elde edilen tatminkâr düzeydeki gelir etkisinin olduğu düşünülmektedir. Ancak Uzungöl’deki yüksek gelir grubundaki bireylerin turizmin meydana getirdiği maliyetlere daha çok katlandıkları için daha olumsuz tavır sergiledikleri söylenebilir. Nitekim bölgede turizmden yüksek gelir elde edenlerin daha çok iş veren kesiminde olması ve bu bireylerin bölgede yatırım yaparken turizmin olumsuz etkilerine karşı daha fazla para harcamak zorunda kalması onların olumsuz etkileri daha fazla algılamasına sebep olduğu ifade edilebilir.

Araştırmada belirtilmesi gereken diğer bir konu yerli halkın olumlu ekonomik, olumlu sosyokültürel ve olumlu çevresel etkilere yönelik algıları arasındaki ilişki durumudur. Araştırmada korelasyon analizi sonrasında yerli halkın olumlu ekonomik etkileri ile olumlu sosyokültürel etkilere yönelik algıları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki; olumlu ekonomik etkiler ile olumlu çevresel etkilere yönelik algıları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki; olumlu sosyokültürel ve olumlu çevresel etkilere yönelik algıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar dikkate alındığında destinasyon bölgelerinde yerli halkın turizm sektörüne olan ekonomik bağımlılığı arttıkça turizme gelişimi ve etkilerine olan olumsuz algıların azalmakta olduğunu göstermektedir. Liu ve Var’ın (1986) araştırmasında görüldüğü üzere yerli halkın turizmi desteklediği ve elde edilen avantajı çevresel zararın önüne koymaktadır. Lankford ve Howard (1994), az nüfuslu kırsal alanlarda bile yerli halkın turizmine yönelik algılarının homojen olmadığını ifade etmektedir. Nitekim özellikle ekonomik olarak turizme bağımlı bireylerin turizm ve etkileri hakkında genel olarak iyi huylu bir görüşe sahipken, kaynak paylaşımında turistlerle çekişme içerisine giren yerli halkın da karşıt görüşlerde olduklarını belirtmiştir. Diğer bir ifade ile yerli halkın turizme atfedilecek değişiklikleri kabul etme veya reddetme derecesi, büyük ölçüde yerli halkın kendi kişisel refahını ve yaşam tarzlarını nasıl etkilediğine dair algılarına bağlıdır. Ancak turizmden doğrudan fayda sağlayanların turizme olumsuz sosyal ve çevresel sonuçlar atfetme olasılığının daha düşük olduğu ve turizmin gelişime karşı daha olumlu bir görüş sergiledikleri belirtilmektedir (Milman ve Pizam, 1988). Uzungöl’de yerli halkın turizme olan ekonomik bağımlılık düzeyinin yüksek olması sebebiyle turizmin olumlu ekonomik etkilerine ilişkin algı düzeyi arttıkça olumlu sosyokültürel ve olumlu çevresel algılarında da bir artış görülmüştür. Diğer taraftan Uzungöl’de yerli halkın olumlu sosyokültürel etkilere ilişkin algıları artış gösterirken olumlu çevresel etkilere yönelik algıları da artış göstermiştir. En nihayetinde Uzungöl’de turizmin olumlu etkilerine ilişkin algıların olumsuz etkilere göre daha yüksek oranda algılanmasından dolayı turizmin olumlu etkilerinin pozitif yönde beraber artmasına neden olmuştur.

Uzungöl yerli halkının turizmin etkilerine olan algısına yönelik genel bir değerlendirme yapıldığında bölgedeki turizm gelişim seviyesinin ve turizme olan bağımlılığın üst seviyede olması sebebiyle turizmin daha olumlu algılandığı söylenebilir. Buradaki en büyük faktörün turizmin bölgeye yüksek gelir getirici etkisinin olduğu düşünülmektedir. Uzungöl yerli halkına ilişkin araştırma kapsamında elde edilen sonuçların literatüre olumlu katkı yapacağı ve bölge yöneticileri uygulama noktasında katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu kapsamda Uzungöl’de destinasyonun ve turizmin sürdürülebilir gelişiminde yerli halkın uygulaması ve yapması gerek görülen öneriler aşağıda belirtilmiştir:

- Uzungöl’de yerli halk -özellikle turizm sektörü içerisinde yer alanlar- turistleri gelir elde etmede bir araç olarak görmek yerine bölgeye gelenleri bir misafir olarak düşünmelidir. Diğer bir ifade ile turistlerle karşılıklı yarar için etkileşim kurmalıdır.
- Uzungöl yerli halkı, bireysel kararlar vermek yerine toplumun faydasına olmayacak sosyal ve çevresel değerlere zarar verecek hareketlerden kaçınmalıdır.
- Uzungöl yerli halkı, bölgenin gelişiminde, korunmasında ve bölge ihtiyaçlarının karşılanmasında sadece kamu hizmetini beklememelidir. Yerli halk, 1924 tarihli Köy Kanunu’nda da belirtildiği gibi kırsal yaşam süren yerde halkın yapması gereken zorunlu işler ve gönüllü işlerin olduğunu unutmamalıdır.
- Yerli halk, bölgenin kültürünü yansıtan yöresel evleri korumalı ve bölge kültürünü yaşatacak etkinliklerin düzenlenmesine öncü olmalıdır.
- Uzungöl’de halk çevreyi tahrip edecek oranda betonarme yapılara ve kaçak yapılaşmaya karşı duyarlı olmalıdır.
- Uzungöl yerli halkı bölgede atıklara ve diğer çevresel kirliliğe sebep olanlara duyarlı olmalı, bölgeye gelen turistlere örnek olmalıdır.

- Uzungöl'de turizme yatırım yapmak isteyen yüksek gelire sahip bireyler, kitle turizmini artırıcı yatırımlar yerine kırsal turizmi teşvik edici yatırımları tercih etmeli ve bu noktada ilgili paydaşlarla iletişime geçmelidir. Diğer bir ifade ile yerli halk sürdürülebilir turizm yönetimine destek olmalıdır.

Kaynakça

- Akış, S., Peristianis, N., and Warner, J. (1996). Residents' attitudes to tourism development: the case of Cyprus. *Tourism Management*, 17(7), 481-494. doi: [10.1016/S0261-5177\(96\)00066-0](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(96)00066-0).
- Akoğlan Kozak, M. Evren, S., ve Çakır, O. (2013). Tarihsel süreç içinde turizm paradigması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 7-22.
- Allen, L. R., Long, P. T., Perdue, R. R., and Kieselbach, S. (1988). The impact of tourism development on residents' perceptions of community life. *Journal of Travel Research*, 27(1), 16-21. doi: [10.1177/004728758802700104](https://doi.org/10.1177/004728758802700104).
- Alptekin, M. Y. (2017). Muhafazakâr turizm: Trabzon/uzungöl'de turizm faaliyetleri ve toplumsal etkileşim. In 2nd Eurasian Conference on Language and Social Sciences, ss. 119-149.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Adapazarı: Sakarya Kitabevi.
- Amutha, D. (2011). Economic impacts of tourism. Available at SSRN 1918414.
- Andereck, K. L., and Vogt, C. A. (2000). The relationship between residents' attitudes toward tourism and tourism development options. *Journal of Travel Research*, 39(1), 27-36. doi: [10.1177/004728750003900104](https://doi.org/10.1177/004728750003900104).
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., and Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056-1076. doi: [10.1016/j.annals.2005.03.001](https://doi.org/10.1016/j.annals.2005.03.001).
- Ap, J. (1992). Residents' perceptions on tourism impacts. *Annals of tourism Research*, 19(4), 665-690. doi: [10.1016/0160-7383\(92\)90060-3](https://doi.org/10.1016/0160-7383(92)90060-3).
- Ap, J., and Crompton, J. L. (1998). Developing and testing a tourism impact scale. *Journal of Travel Research*, 37(2), 120-130. doi: [10.1177/004728759803700203](https://doi.org/10.1177/004728759803700203).
- Archer, B., Cooper, C., and Ruhanen, L. (2005). The positive and negative impacts of tourism. William F. Theobald (Ed.), *Global tourism*, 3, ss.79-102, Elsevier.
- Ardahaey, F. T. (2011). Economic impacts of tourism industry. *International Journal of Business and Management*, 6(8), 206-215. doi: [10.5539/ijbm.v6n8p206](https://doi.org/10.5539/ijbm.v6n8p206).
- Avcıkurt, C. (2007). *Turizm sosyolojisi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bahar, O. (2013). Turizm sektörü ve ekonomi ilişkisi. O. Bahar, M. Kozak (Ed.) *Turizm Ekonomisi içinde*, (s.2-26). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Blake, A. (2000). *The economic effects of tourism in Spain*. Christel DeHaan Tourism and Travel Research Institute.
- Briassoulis, H. (1992). Environmental impacts of tourism: A framework for analysis and evaluation. Briassoulis, H., and Van Der Straaten, J. (Ed.), *Tourism and the environment: regional, economic, cultural and policy issues içinde* 2. Ss.11-22. Springer Science & Business Media.
- Brunt, P., and Courtney, P. (1999). Host perceptions of sociocultural impacts. *Annals of tourism Research*, 26(3), 493-515. doi: [10.1016/S0160-7383\(99\)00003-1](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(99)00003-1).
- Butler, R. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources. *Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 24(1), 5-12. doi: [10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x](https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x).
- Büyükköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chen, J. S. (2000). An investigation of urban residents' loyalty to tourism. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 24(1), 5-19. doi: [10.1177/109634800002400101](https://doi.org/10.1177/109634800002400101).

- Cohen, E. (1978). The impact of tourism on the physical environment. *Annals of Tourism Research*, 5(2), 215-237. doi: 10.1016/0160-7383(78)90221-9.
- Cook, R. A., Yale, L. J., and Marqua, J. J. (2010). *Tourism: The business of travel*. Fourth Edition, Prentice Hall.
- Cunha, A. A. (2010). Negative effects of tourism in a Brazilian Atlantic forest National Park. *Journal for Nature Conservation*, 18(4), 291-295. doi: 10.1016/j.jnc.2010.01.001.
- Dilber, İ. (2007). Turizm sektörünün Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisinin girdi-çıktı tablosu yardımıyla değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi*, 14(2), 205- 220.
- Doğan, H. Z. (1989). Forms of adjustment: Sociocultural impacts of tourism. *Annals of Tourism Research*, 16(2), 216-236. doi: 10.1016/0160-7383(89)90069-8.
- Doğan, H. Z. (2004). *Turizmin sosyo-kültürel temelleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Doxey, G. V. (1975). A causation theory of visitor-resident irritants: Methodology and research inferences. In *Travel and tourism research associations sixth annual conference proceedings*. 195-198.
- Duran, E. (2013). Yerel halkın sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik tutumları: Bozcaada örneği. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 2(3), 76-94. doi: 10.17368/UHBAB.201338828.
- Duran, E., ve Özkul, E. (2012). Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları: Akçakoca örneği üzerinden bir yapısal model. *International Journal of Human Sciences*, 9(2), 500-520.
- Dyer, P., Gursoy, D., Sharma, B., and Carter, J. (2007). Structural modeling of resident perceptions of tourism and associated development on the Sunshine Coast, Australia. *Tourism Management*, 28(2), 409-422. doi: 10.1016/j.tourman.2006.04.002.
- Ennew, C. (2003). Understanding the economic impact of tourism. *World*, 477, 463-6.
- Faulkner, B., and Tideswell, C. (1997). A framework for monitoring community impacts of tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 5(1), 3-28. doi: 10.1080/09669589708667273.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage.
- García, F. A., Vázquez, A. B., & Macías, R. C. (2015). Resident's attitudes towards the impacts of tourism. *Tourism Management Perspectives*, 13, 33-40. doi: 10.1016/j.tmp.2014.11.002.
- George, E. W., Mair, H., and Reid, D. G. (2009). *Rural tourism development: Localism and cultural change*. Channel View Publications.
- Goeldner, C. R., and Ritchie, J. B. (2009). *Tourism principles, practices, philosophies*. Eleventh Edition. John Wiley & Sons.
- Guerreiro, M., Pinto, P., and Mendes, J. (2016). Nature-based tourism in the Algarve: a fact or a myth?. *Journal of Spatial and Organizational Dynamics*, 4(3), 265-277.
- Gürsoy, D., and Rutherford, D. G. (2004). Host attitudes toward tourism: An improved structural model. *Annals of Tourism Research*, 31(3), 495-516. doi: 10.1016/j.annals.2003.08.008.
- Haralambopoulos, N., and Pizam, A. (1996). Perceived impacts of tourism: The case of Samos. *Annals of Tourism Research*, 23(3), 503-526. doi: 10.1016/0160-7383(95)00075-5.
- Harcombe, D. (1999). The economic impacts of tourism. *ABAC Journal*, 19(2), 10-22.
- Huh, C., and Vogt, C. A. (2008). Changes in residents' attitudes toward tourism over time: A cohort analytical approach. *Journal of Travel Research*, 46(4), 446-455. doi: 10.1177/0047287507308327.
- Inskeep, E. (1991). *Tourism planning: An integrated and sustainable development approach*. John Wiley & Sons.
- Jafari, J. (1997). *Tourism and culture: An inquiry into paradoxes culture, tourism, development: crucial issues for the XXI century*. Paris: Proceedings of a Round Table.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2014). *Turizm ve çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Karacaoğlu, S. (2017). Yerel halkın toplum temelli turizm gelişimine ilişkin algı, tutum ve desteği: Misi Köyü örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Kınacı, B. (2011). *Çevre sorunları ve turizm*. Arzu Doğan (Ed.) Turizm ve çevre (çevre koruma) içinde ss. 21-46. Ankara: Pegem Akademi.
- King, B., Pizam, A., and Milman, A. (1993). Social impacts of tourism: Host perceptions. *Annals of Tourism Research*, 20(4), 650-665. doi: 10.1016/0160-7383(93)90089-L.
- Ko, D. W., and Stewart, W. P. (2002). A structural equation model of residents' attitudes for tourism development. *Tourism Management*, 23(5), 521-530. doi: 10.1016/S0261-5177(02)00006-7.
- Kolupaev, A. A., Redkin, A. G., Voinova, N. E., Karabasheva, M. R., Rzayev, A. Y. O., and Makhanova, T. A. (2018). Main attributes of tourism transportation infrastructure formation. *International Journal of Mechanical Engineering and Technology*, 9(12), 1185-1197.
- Korca, P. (1996). Resident attitudes toward tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 23(3), 695-697. doi: 10.1016/0160-7383(95)00092-5.
- Korça, P. (1998). Resident perceptions of tourism in a resort town. *Leisure Sciences*, 20(3), 193-212. doi: 10.1080/01490409809512280.
- Kumar, J., Hussain, K., and Kannan, S. (2015). Positive vs negative economic impacts of tourism development: A review of economic impact studies. Developments of the new tourism paradigm in the Asia Pacific Region, 405- 413.
- Laffargue, J. P. (2009). The economic and social effects of tourism activities and tourism policies. A survey of the computable general equilibrium (CGE) models approach (No. 0905). CEPREMAP.
- Lankford, S. V., and Howard, D. R. (1994). Developing a tourism impact attitude scale. *Annals of Tourism Research*, 21(1), 121-139. doi: 10.1016/0160-7383(94)90008-6.
- Liu, J. C., and Var, T. (1986). Resident attitudes toward tourism impacts in Hawaii. *Annals of Tourism Research*, 13(2), 193-214. doi: 10.1016/0160-7383(86)90037-X.
- Liu, J. C., Sheldon, P. J., and Var, T. (1987). Resident perception of the environmental impacts of tourism. *Annals of Tourism Research*, 14(1), 17-37. doi: 10.1016/0160-7383(87)90045-4.
- Manente, M., Minghetti, V., and Mingotto, E. (2014). *Responsible tourism and CSR*. Switzerland: Springer.
- Mason, P., and Cheyne, J. (2000). Residents' attitudes to proposed tourism development. *Annals of Tourism Research*, 27(2), 391-411. doi: 10.1016/S0160-7383(99)00084-5.
- McGehee, N. G., and Andereck, K. L. (2004). Factors predicting rural residents' support of tourism. *Journal of Travel Research*, 43(2), 131-140. doi: 10.1177/0047287504268234.
- McMinn, S. and Cater, E. (1998). Tourist typology observations from Belize. *Annals of Tourism Research*, 25(3), 675-699. doi: 10.1016/S0160-7383(98)00018-8.
- Milman A. and Pizam A. (1988) Social impacts of tourism on Central Florida. *Annals of Tourism Research* 15(2):191-204. doi: 10.1016/0160-7383(88)90082-5.
- Mishra, P. K., Rout, H. B., and Mohapatra, S. S. (2011). Causality between tourism and economic growth: Empirical evidence from India. *European Journal of Social Sciences*, 18(4), 518-527.
- Netto, A. P. (2009). *What is tourism? Definitions, theoretical phases and principles*. Philosophical issues in tourism, 37, 43-62.
- Nunkoo, R., and Gursoy, D. (2012). Residents' support for tourism: An identity perspective. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 243-268. doi: 10.1016/j.annals.2011.05.006.
- Oviedo-Garcia, M. A., Castellanos-Verdugo, M., and Martin-Ruiz, D. (2008). Gaining residents' support for tourism and planning. *International Journal of Tourism Research*, 10(2), 95-109. doi: 10.1002/jtr.644.
- Özdamar K. (2003). *Modern bilimsel araştırma yöntemleri*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdemir, M., ve Kervankıran, İ. (2011). Turizm ve turizmin etkileri konusunda yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Afyonkarahisar örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 1-25.

- Özel, Ç. H., ve Kozak, N. (2017). An exploratory study of resident perceptions toward the tourism industry in Cappadocia: a Social Exchange Theory approach. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(3), 284-300. doi: 10.1080/10941665.2016.1236826.
- Patterson, C. (2015). *Sustainable tourism: Business development, operations and management*. New Zeland: Human Kinetics.
- Perdue, R. R., Long, P. T., and Allen, L. (1987). Rural resident tourism perceptions and attitudes. *Annals of Tourism Research*, 14(3), 420-429. doi: 10.1016/0160-7383(87)90112-5.
- Perdue, R. R., Long, P. T., and Allen, L. (1990). Resident support for tourism development. *Annals of Tourism Research*, 17(4), 586-599. doi: 10.1016/0160-7383(90)90029-Q.
- Pizam, A. (1978). Tourism's impacts: The social costs to the destination community as perceived by its residents. *Journal of Travel Research*, 16(4), 8-12. doi: 10.1177/004728757801600402.
- Pizam, A., and Milman, A. (1986). The social impacts of tourism. *Tourism Recreation Research*, 11(1), 29-33. doi: 10.1080/02508281.1986.11014414.
- Pramanik, P.D. and Ingkadijaya, R. (2018). The Impact of Tourism on Village Society and its Environmental. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, Bristol: IOP Publishing.
- Ross, G. F. (1992). Resident perceptions of the impact of tourism on an Australian city. *Journal of Travel Research*, 30(3), 13-17. doi: 10.1177/004728759203000302.
- Rothman, R. A. (1978). Residents and transients: community reaction to seasonal visitors. *Journal of Travel Research*, 16(3), 8-13. doi: 10.1177/004728757801600303.
- Sheldon, P. J., and Abenoja, T. (2001). Resident attitudes in a mature destination: the case of Waikiki. *Tourism Management*, 22(5), 435-443. doi: 10.1016/S0261-5177(01)00009-7.
- Shrivastava, S. (2015). The dynamic role of tourism-'host community managing by host community. *International Journal of Recent Advances in Multidisciplinary Research*, 2(08), 626-630.
- Snaith, T., and Haley, A. (1999). Residents' opinions of tourism development in the historic city of York, England. *Tourism Management*, 20(5), 595-603. doi: 10.1016/S0261-5177(99)00030-8.
- Stynes, D. J. (1997). Economic impacts of tourism. *Illinois Bureau of Tourism, Department of Commerce and Community Affairs*.
- Sunlu, U. (2003). Environmental impacts of tourism. Camarda D., Grassini L. (Ed.). Local resources and global trades: Environments and agriculture in the Mediterranean region içinde. (s. 263-270) Bari : CIHEAM.
- Şarkaya İçelloğlu, C. (2014). Kent Turizmi ve Marka Kentler: Turizm Potansiyeli Açısından İstanbul'un Swot Analizi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 37-55.
- Tomljenovic, R., and Faulkner, B. (2000). Tourism and older residents in a sunbelt resort. *Annals of Tourism Research*, 27(1), 93-114. doi: 10.1016/S0160-7383(99)00062-6.
- Travis, A. S. (1984). Social and cultural aspects of tourism. UNEP Industry and Environment.
- TÜİK. Uzungöl'ün nüfusu. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi (13.05.2019).
- Türkay, O., ve Saraç, Ö. (2019). Altyapı, üstyapı ve çevre sorunlarının turist şikâyetleri kapsamında değerlendirilmesi ve yerel yönetimlerin çözüm potansiyeli: Antalya örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 98-110.
- Var, T., Kendall, K. W., and Tarakcioglu, E. (1985). Resident attitudes towards tourists in a Turkish resort town. *Annals of Tourism Research*, 12(4), 652- 658. doi: 10.1016/0160-7383(85)90086-6.
- Wall, G., and Mathieson, A. (2006). *Tourism: change, impacts, and opportunities*. Pearson Education.
- Williams, T. A. (1979). Impact of domestic tourism on host population: The evolution of a model. *Tourism Recreation Research*, 4(2), 15-21. doi: 10.1080/02508281.1979.11014981.

- Yıldız, S., Alan, P. G., and Özcan, İ. (2011). The scale of tourism's economic, socio-cultural and environmental effects on local people: Developing scale, reliability and validity study. International Conference on Quality and Reliability (230-234).
- Yıldız, Z. (2011). Turizmin sektörünün gelişimi ve istihdam üzerindeki etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5), 54-71.
- Yoon, Y., Gursoy, D., and Chen, J. S. (2001). Validating a tourism development theory with structural equation modeling. *Tourism Management*, 22(4), 363-372. doi: 10.1016/S0261-5177(00)00062-5.
- Zhao, J., and Li, S. M. (2018). The impact of tourism development on the environment in China. *Acta Scientifica Malaysia*, 2(1), 1-4. doi:10.26480/asm.01.2018.01.04.